“مردووشەر” و چیرۆکەکانی سەلمانی ئانانی کتێب ... نووسینی بەکر ئەحمەد

ناوی کتێب: مردووشەر
نووسینی: سارا عومەر
وەرگێڕانی بۆ سویدی لە دانمارکییەوە: لیە گۆفرت
بنکەی بڵاوکردنەوە: پۆلاریس
ژمارەی لاپەڕە: ٢٩٥
_____

لەژی 10 ئاوگوستی 2016 یەو فرەسک لە خەستەخانەی “سکەیبی” دانمارک بە دەست بیماریەی دڕوونی و جەستەییکانی خەیاڵەوە دەناڵێنێت. ئەو ئێستا لە تەمەنی ٣٠ ساڵی خەیداید و لە ئاخاوتنکی دەستانێ و هەندک جار نادەستانداا بشک لە حکایەتی ژیانی خەی بە “دڕیا”ی پڕرستیار کە کوردکی وڵاتی خەیاڵتی و لەم خەستەخانەیداا کاردکات، دەگێڕتەوە.

فرەسک لە دایکبووی سلەمانیەو کاتیک دەتە دنیا، قژ بەسڕیەوە نیەو گودیلەیکی سپی درژ بە ناوچەوانیەوەیەتی. بە خەڵکانکی زڕ، کچک بەم سڕ و سیمایەوە، یان ئەوەتا نەفرەتکی خودایی تیا بڕجەستەیەو بڵایەکە بە کەس وکار و بنەماڵەکەی، یان ئەوەتا دکرە موعجیزەیک بەت و نیشانەی پەیامک بەت لە ڕەی ئەم کچەوە نەردرابەت. بەڵام ئەنواری باوکی فرەسک بەوەی خوازیاری کوڕ و کچی دەبەت، لە پاڵ دندەیی خەیدا وەک پیاوکی تووڕە، هەرچی ڕقی کەبووەوەی خەیاڵتی لەوەی کە کچیان بووە لە “ووبار”ی هاوسڕی خەیدا بەتاڵ دەکاتەوە و لە کەمەڵک پیلانی جڕاوجڕدا خوازیاری لە ناوبردنی کیژەڵە تازە لەدایکبووکەیەتی. نەک هەر باوکی فرەسک، بەڵکو هەموو بنەماڵەی ئەنوەر بە چاوکی سووکەوە لە دایکی فرەسک و کچە تازەبووکەی دەڕوانن و ئەم ڕقی دژی کچبوونەی فرەسک لەناو ئەندامانی بنەماڵەکەیاندا پڕە پەدەدەن . دایکی ئەنوەر، هەر لە هەفتەکانی دوای لە دایکبوونی فرەسکەوە دەیەوە فرەسک خەتانە بکات و بڵام لەو لاوازی فرەسک و نانەخواردنی ئەو، ووباری دایک دەتەقەنەت لەوەی کچکەی بڕگەی ئەم نەشتڕگڕیە خەماڵیە

نەگرت و لە ناچاریدا بە دورخستنەوەی فرمسک لە پیلانەکانی باوک و بنەماڵەی ئەو، فرمسک دانەرێتە لای دایک و باوکی خۆیی تا چاکدەبێتەوە و بەو ئومێدەی ماڵی نانو باپیرەش، ببێتە پەناگایەکی ئارام بۆ ئەو.

گەوهەر، نەنکی فرمسکە و تاکە مردووشۆری شارە. ئەو لەگەڵ دەروێشی مەردیدا کە پیاوێکی زەردەشتییە ژیان بەسەر دەبات و ئەو کارە دەکات کە هیچ کەسی تر لە شاردا، جگە لە دەستە خوشکەکانی دیکەی گەوهەر کە لە زیکر و تەراویح و نوێژ بە کەمڵەکانی خۆیاندا یەکدەگرنەوە، پێیانوانییە ژنە کوژراوەکانی شار شایانی ناشتنن. بەڵام گەوهەر، وەک ئامادەکردنکی ڕاحی، ئەم جۆستە لێت وپێتکراوانەی قوربانییانی شەرەف پاک دەشوات و بە دوا ماڵیاوایی خۆیان کفن و دفنییان دەکات و دەروێشی مەردیش لە شاردنەوەی ئەواندا، هاوڕێ و هاوکارێکی گەورەیە.

زەمەن لەم ڕۆمانەدا لە ١٠ ی ئاوگوستی ٢٠١٦ وە دەستپەدەکات و دیمەنەکانی دیکەی ڕۆمان بەشێوەی فلاشباک و وەک بەشێک لەو تراومایەی کە فرمسک لە ژیانی خۆیدا دووچاری بووە، دەمانگێڕێتەوە بۆ ناوەڕاستی هەشتاکانی سەدەی ڕابردوو. واتا ڕووداوەکانی ئەم ڕۆمانە لە نێوان ١٩٨٦ و ٢٠١٦ دەگووزەرێ.
بەڵام مەژووی نائومێدی و دەردیسەرییەکانی کە فرمسک دووچاری دەبێت لە نێوان سالانی ٨٦ و ٩١دایە. ئەم ڕۆمانە مەژووی ژیانی شەش ساڵەی منداڵێک دەگێڕێتەوە لە گەرمەی جەنگی ئێران و عێراقدا و بەشەکیش لە ڕووداوە مەژوویی و سیاسییەکانی کەمەڵگای کوردستان تیشکیان بەردەکەوێت. شوێن لەم ڕۆمانەدا شاری سلێمانییە کە سارا عومەر بە زاموای ناو دەبات، گوایە ناوە کۆنەکەی سلێمانییە.

ئاگەر شەش ساڵی تەمەنی منداڵێک کرێکی ئەم ڕۆمانە پێکدەهێنێت، ئەوا سارا عومەر لەم ڕۆمانەدا بەشێکی زۆر لەو پراکتیکە دەندە و نا ئینسانییانەی کە ژن لە کەمەڵگای کوردستاندا دووچاری دەبێتەوە، دەبێتە شۆنی نیگاو جێگایەک لە چیرۆکە کوورت و ئاماژە کولتووریەکانی ناو ئەم تێکستەدا داگیردەکات.
ئەم تیکستەی سارا عومەر، هاوارێکی تووڕە و تووندی ژنانەی کوردییە لەبەرامبەر ئەو کولتووری شەرەفەی کە قوربانیەکانی لە کوردستان و دەرەوەی کوردستاندا، کوردی پێدەناسرێتەوە.

ئاگەر تاوانکانی کولتووری شەرەف ئەدەبیاتێکی سیاسیی گەورەی لە ئەرشیفی بزووتنەوە چەپ و کۆمۆنیستەکانی کوردستان و دواتریش

هەڵکشانی کۆمەڵگای مەدەنیدا داگیرکردبێت، ئەوا "مردووشۆر"ی سارا عومەر، بە ئەرشیفکردنی ئەم مەژوو لەکدارەی کۆمەڵگای کوردستانە لە بواری ئەدەبدا.
زۆر جار لە جەدەلە سیاسییەکانی کە دەربارەی پرسی یەکسانی و خەباتە لەبەرانبەر کولتووری شەرەفی ژنکوژی کوردیدا، ژمارەی جەندەری کوردی دەخرێتە بەرباس و لەکۆینەوە و باسیلوەدەکرێت، بەڵام "مردووشۆر"ی سارا عومەر نمایشکردن و بووونی نیشاندانی ئەو تەوەزەڵ و لێکهەڵپەکراوەی ئەم ژمارەی جەندەرییە کە تیایدا تراديسیۆن و ئایین، کولتوور و دواکەوتوویی وجەنگ ئینسانەکانی لە داوەکانی خۆیدا گیرکردووە.
سارا عومەر لەم بەرهەمانەدا وەستایانە لە بەکارهێنانی زمانێکی ژنانەدا ئاخاوتنی پاڵەوانە ژنەکانی ناو ئەم بەرهەمانە تەماردەکات. تەمەنی سارا و لە دەرەوە ژیانی ئەو لە زەمەنێکی دوویردا، بەگری پێکنەهێناوە لە تێبینیکردنی ئەو زمانە تایبەتییەی کە ژنی کورد لە ئاخاوتنی رۆژانەیدا بەکاریدەهێنێت. زمانێک کە تێکەڵ بە دەستەواژەی ئایینی و پارانەوە و دوعا و نزای لە خۆگرتووە کە خوێنەری ئەوروپی تووشی سەرئێشەیەکی گەورەدەکات و ساراش ناچارە وەستایانە ئەم زمانە بە پاڵەوانە ژنەکانی دەبەخشێت و بە زمانێکی دیکەی ئەوروپی دایدەڕێژێتەوە.

دیمەنی ئەشکەگرتنی گەوهەر و دەستەخوشکەکانی لە هەفتەی یەکەمی لە دایکبوونی فرمێسکدا بە ئەوەی شەوە نێیبات ، خوێقاندنی کەشوهەوایەکی تەواو ژنانە بە پارستنی مندالێک لە دەست خەو و جنۆکە، لە قەڵەمی کەسێکی بەتوانا دەوشێتەوە کە چەندین ڕەمانی نووسیوەتەوە نێک وەک ئەوەی مردووشۆر یەکەم بەرهەمی ئەو بێت.
ئەم بەمانە لە دانمارک تیشکێکی لە رادەبەدەری دەچێتە سەر. بە بەوای من نەغمەی تووندی دژی ئیسلام و گەرم وگوور بوونی جەدەلی تاوانی ناموسی و ئامادەیی گوتارێکی دژی پەنابەری و تا ڕادەیەک هاسیستی دژی پەنابەران، ئەو چوارچێوەیەن کە ئەم زمینەیە سازدەکەن بە ئەوەی زیاد لە پێویست ئەم کارە لە بەر تیشکدا بێت. بەگوومان ئەمە بەمانای کەمکردنەوەی بایەخی ئەم کارە ئەدەبییە نییە کەمن لەم وتارەدا دەگەڵەمەوە سەری.

سارا عومەر لەسەرەتای ئەم کتێبەدا لە عومرانی کوێی حسێنەوە، حەدیسێکی سەحیح دەهێنێتەوە کە بووخاری بە ٤:٤٦٤تماری دەکات: پێغەمبەر دەڵێ:سەیرێکی بەهەشتم کرد، بینیم خەڵکانی هەژار زۆربەی دانیشتوانی بەهەشت پێکدەهێنن. سەیرێکی جەهەنەمم کرد، بینیم

زربەی دانیشتوانی ئەو ژن بوون." بەگوومان هەنانەوەی ئەم حەدیسە لە دەستپێکی کتێبەکەدا جێگایەکی گەورە لە بنیاتنانی سترکچەرەکانی ئەم ڕەمانەدا داگیردەکات.

لە زەر جیگای ئەم ڕەمانەدا هەستدەکرێت زەبر وزەنگی تووندی بەکارهاتووی بەرانبەر بە ژنان کە پاڵەوانە جەراوجەرەکانی ناو ڕەمان دووچاری دەبنەوە، هاوکات دەبێت بە هەنانەوەی بەشێک لەو ئایەتانەی کە بە زەقی باس لە ژێردەستەیی ژن و تانانەت لێدان لە ژن ناوەکییانە، بەیش لایەن نووسەرەوە ڕیزدەکرێن و لەگەڵ هەوداوەکاندا دەخوێنرێ ناو تێکستەکەوە. بە کورتییەکەی: دروستکردنی فەزایەک کە خوێنەر کیشبکریتە ناو قەناعەتی ئەوەی کە سەرچاوەی ئەم تووندوتیژییەی لەم دیمەنەدا دەگوزەرێ، ئیلهام لەم دەقە ئاینییەوە وەردەگرێت.

ئاگەر ئەم دیدە تووند و ڕەخنەگرانەیە لە ئیسلام وەک بووڕیەکی گەورە بە سارا تەماردەکرێت و شایەنی بەزرکردنەوەی ئەوە بە وەستانەوە لە دژی ئیسلام و بزووتنەوە جیهادیستیەکەیدا، بەڵام ئەمە لە دنیای ڕەماداین و تەوزیفکردنەکی نائەدەبی لە کارەکی ئەدەبی گەورەدا وەک لاوازییەک بە کار ئەدەبییەکە دەگەێنێتەوە. جا ئاگەر گەشنیگایەکی کوردی بە سەرنجدان لە چۆنێتی نیشاندانی پەیوەندی نەوان زەبروزونگ و ئیسلام لە بەرچاوبگیرێت بە تایبەت لە پەیوەند بە هەوداوەکانی ناو ئەم ڕەمانەوە، ئەوا لە دیمەنی کوشتنی خەندەی بچکۆلەدا کە وەک کابووسەک دیتەوە یادی فرمیسک و تیایدا خەندە بە پاسکیلەوە دەکەوێت و خوێنی لەدێت گوایە پەردەی کچێنیەکەی دراوە، باوکەک کە خەنجەرەکەی دەردەهێنێت و بە سەدای ئاهوئاکبەرەوە زمان و گوچکەی منداڵەکەی دەبڕێت، یان بەڵەقەوە چوونە سەر کەرپەیەکی هەشتا لە دایکنەبوو کە بە زەر لە سکی دایکی دەردەهێنرێت و حەشاماتەکی گەورە بە هاواری ئاڵاهوئاکبەرەوە ئەم کوشتنە ڕەوایەت پێدەدەن و لە هەندەک دیمەنی دیکەی ناو ڕەماندا کە بەرجەستەتر وتنەوەی ئایەتەکان لەلایەن پاڵەوانەوە هاوکاتە بە ئەنجامدانی کردەوەی تاوانکارانە، ئەم نموونانە دەکرێ بە ڕەخنەگرەکی ئەوروپی جێگای سەرنج نەبن و کاتێکیش دیدەکی ڕەخنەگرانەی کوردی لەبەرانبەر ئەم دیمەنانەدا ڕادەگیرێت، پرسیار دەبێتە ئەوەی: ئایا ئەم دیمەنانە کوشتنەکانی داعشمان بە وەسفدەکات یان هەوداوەکانی ناو زەمەنێک کە دەکەوێتە نێوان ساڵەکانی ٨٦ و ٩١ سەدەی ڕابردووی شارەکی وەک سلێمانیەوە. لەڕدایە کە ڕەوایەتبەخشین بە زەبروزەنگی بەکارهاتووی

کارەکتەرەکانی ناو ڕۆمان لەو نموونانەدا بە خواستی ئایدیۆلۆژی نووسەر دەچیتە پێش و زمانێک هەڵدەبژێردرێت بە وەسفکردنی زۆبروزەنگ کە لە بیست ساڵی دوای ڕووداوەکانی ڕۆمانەوە دەکرێ ئەمە گوێبیستی بین لە کوردستاندا. یان بە زمانێکی ڕۆشنتر، ئاگڕ هەمان کوشتنی ناو ئەو دیمەنانە بە بە وتنەوەی سەدای ئاهوئاکبەر ئەنجامبدرایە، کەس نەیدەتوانی هایلایتک پەیدابکات بە ئەوەی پەیوەندی نەوان بکوژان و ئیسلام بیەکەوە گڕبدات. کاریگەرییەکانی ئیسلامی سیاسی و بزووتنەوەکانییان لەسەر زمانی کەمەلگای کوردی لە دوای جەنگی ناوخۆوە هەستیپێدەکرێت و لە ئێستایشدا ئەم زمانە ئایینییە لە ئاخاوتنی کەمەلگای کوردستاندا بە زۆقی لە زمانی ڕۆژانەدا دەبیسترێت.

لە ڕاستیدا و لە ژێر دەسەڵاتی بەعسدا، ئەمە خاوەنی لیستێکی درێژ لە کردەی ژنکوژی نین لە کەمەلگای کوردستاندا. بەگوومان ئەمە بە مانای نەهێکردن نییە لە کولتووری شەرەفی کوردی، بەڵکو بەڵەبەرچاوگرتنی ئەو ڕاستییە سادەیەی کە چوارچێوەیەکی یاسایی و لەپرسینەوە لە کەسانێک کە تاوانیان ئەنجامداوە ئامادەیی هەبوو. سیستەمێک کە لەگەڵ کەوتنی پەیکەرەکانی سەددامدا هاتە دەکات و بە ئێستاشەوە کوردستان لە غیابی سیستەمێکی قەزائیدا کە بە حزبی کراوە، باجێکی گەورەی داوە.
ئەمە لە دوای ڕاپەڕینی ١٩٩١ وە ڕووبەڕووی دیاردەیەکی نەخشەبداڕژدراوداین لە بەرانبەر کوشتنی ژنانەدا کە یەکەمین فیشەکەکانی لە چەکەکانی بزووتنەوە ناسیونالیستەکانی کوردستانەوە دەتەقێنرێت نێک لە لایەن هێزە ئیسلامییەکانی کوردستانەوە.
ئەوە پرسیارێ لیستی " لە قائیمەکەدا بوون"ی ژنکوژیە کە لە ٩٢ بە دواوە دەستپێدەکات و دەرگا لە سەر کەنەپەرێستی کەمەلگا دەکاتەوە و لەنەپرسینەوە لە کەس دەبێتە دەستپێکی مەدەی ژنکوژی لە شارەکی وەک سلەمانیدا.

هەڵبژاردنی زمانێکی ئایینی بە ژنکوژی وەک ئەوەی سارا لە دەخی کوشتنی هەندەک لە پاڕەوانەکانی "مردووشۆر"دا بەکاریدەهێنێت، تەنها ڕاگەیکی ئایدئۆلۆژی لە پشتیوانی کاردەکات و لە کوردستانی هەشتاکاندا بە تەواوەتی ووون. بەکارهێنانی ئەم زمانە بە بەشێک لە دیمەنەکانی ژنکوژی لە مردووشۆردا و هەندێک ئاماژەی دیکە کە لە جێگایەکی دیکەی ئەم ڕۆمانەدا دەگۆڕەموە سەری، گرنگییەکی تایبەتی هەیە.

کەسێک ئەم ڕۆمانە دەخوێنێتەوە دەکرێ بپرسێت: بۆچی ئەمە ژیانی

ژردەسەلاتی تالەبانی کوردیە و بەچی ئەمە هەستمان پێنەکردووە و هیچ شتێکمان دەربارەی نەزانیوە؟ لە کاتێکدا سەدای ئەلاهوئەکبەر بیستراوەت و نەبیستراوەت کولتوری شەڕفی کوردی بە تەواوی بەها و تەروانینەکانییەوە لە کەلگای ئەمەدا ئامادەیی هەبووە بە ئاوەی جگاو ریگای ئاین لە پلەیەکی بالادا بێت وەک ئەمڕۆی کوردستان، یان لە دەخێکی تراديسیۆنی خێیدا بێت وەک پێنجا و شستەکانی سەدەی ڕابردوو. ئاوەی کە بەچی سیمای کەلگایەکی مەزهەبی بە قەناغێکی دیاریکراوی کەلگای کوردستان و شارێکی وەک سلەمانی دەدرێت، ئاو پرسیارێیە کە ئینسان دەکرێ بە شوێنیەوە بێت بە ئاوەی ئەم ڕووبەرە بەرفراوانەی بچێتە خانەی پاککردنەوەی ئایین و ئالی ئاو لە دووبارە بەرهەمهێنانەوەی کولتوری شەڕفدا.

خوێندنەوەی "مردووشەر" وەک سەفەرکردنێ بە ناو تووننێلێکی هەتا بڵێی تاریکدا. ناوە ناوە لەم تاریکاییەدا تروسکایەکت نیشاندەدرێت، نەک بۆ ئاوەی بەرپڕێ خێت بەبینیت، بەڵکو بۆ ئاوەی خنکاندنی منداڵێک بینی کە سەرین دەخرێتە سەردەمی بۆ نیازی خنکاندنی، یان بەڵەقەوە دەچنێ سەر جەستەی کەرپەیەکی لە سکی دایکدا دەرهێنراو، یان دایکێک کەرپەی بە باوەشەوەیە و بەر فیشەک دەدرێت. زەبرو زەنگ و وەسفکردنی لەم ڕەمانەدا هێندێ ڕووت و بڕەردەیە کە خوێنەر ناچارێ ناوە ناوە ئەم کتێبە دابخات و مەسافەیەک بگرێت وئاهەنگی بەبەردا بێتەوە و بە هیوای ئاوە بێت کە لە دیمەنەکانی دیکەدا ئەم کچ و ژنە هەژارانەی مەملەکەتی زاموای سارا عومەر بگۆنە ئاو سەری تونێلەکە و ڕوناکی ببینن.

سارا عومەر لە لاپەڕەی یەکەمی مردووشەردا دەنووسێ: پێشکێشێ بە فرمێسک، ئاو کچەی لە سایانەکی ئێجگار سەختدا، لە دەی منداڵی زیندانی بوو". ئەم پێشکێشکردنێ و نووسینی مردوو شەڕ، تەڕەی سارا عومەرێ لەم ڕژەمی جەندەرەی کە مردووشەر دەکاتە زیندانێکی ئەدەبی بە فرمێسکێک کە ئاگەر هەموو ڕەژەشیەکانی ناو ڕەمانیشی نەبینی بێ، ژنان و کچانی دیکەی کوردستان بینیویانە. بەیە سارا عومەر چاو لە هیچ شتێک ناپۆشێت و بەشکی ئێجگار گەورەی ئاو سونەت و تراديسیۆنە مردووانەیشی کە لەمڕۆ لە کوردستاندا نەماون، یان جیگایەکی ئاوتەیان لە ژیانی ڕۆژانەی ژیانی ئینسانەکاندا نییە، لە کونجێکی چیرۆکە وردیلەکانی ناو ڕەماندا ناودەهێنێت و شوێنیان بە دەکاتەوە. گەورە بە بچووک، سێ بەیەک یان دانی سێ کیژلەی مندال بە کچێک بە باوکێک کە ژنی دووەم دەهێنێتەوە، کێشکەورگرتن لە دەستەواژەی قوزکەمتیار لە شەوەی هەڵواسینی پارچەگۆشتێک بە

کۆمەڵی کچێکەوە تا بەختی بکرێتەوە و شوو بکات، پێشنیارکردنی میزی حوشترخواردنەوە بە چارەسەری نەخۆشی، ئەم ئاماژە کولتووریانە و زمانەکی ئایینی کە لە سەدای ئەللاهوئەکبەری تاوانکارانەدا دەنگدەداتەوە ، پرسیاری ئەوە دەهێنێتە ئاراوە کە لەم کۆمەڵگایەدا جگە لە خورافە و ژنکوژان دەکرێ خەبەر لە شتێکی دیکە هەبێت.
بگوومان هەموو ئەمانە ڕیزدەکرێن تا بە خوێنەر بسەلمێنرێت کە لەم زێنگاوەی ناوی زاموایە، ئەنوەر وفایەق وبەهرە و ڕەشیدی زیاتری تیا سەوزنابێت. ئەگەرچی لە واقیعدا دەستەواژەی قوزکەمتیار و میزی حوشترخواردنەوە، هێندەی تەنزێکی زمانەوانی خۆش کەمتر تراديسیۆن و کولتورێکە کە خەڵک بەوای پێیەتی.

خالید حوسەینی لە "هەزاران خۆری دڕوشاوەدا" مریەم دەخاتە ناو چوارچێوەیەکی خیزانییەوە کە شەق و شەق نێک نان، سەرتاپای ژیانی مریەم داگیردەکات. بەڵام خوێنەر خەرا درک بەوە دەکات کە ئەگەر مریەم هەنگاوێک نانێت بە دەربازبوون لە تاڵیبانی مەردی ناو ماڵ، هەکارەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە لە دەرەوەی سنووورکانی ماڵ، سیستەمێکی دیکەی کۆمەڵایەتی تاڵیبان لە دەرەوە چاوەدێرکات کە ژنی لە هووبەرە کۆمەڵایەتییەکەیدا سەیووتەوە. بەیە خوێنەر ئاسان مانەوەی مریەمی لە ناو دیوارکانی ماڵدا پێ قبووڵە.
لە مردووشەردا، تاکە کەسێک کە ژن ناکوژێت و دەکرێ وەک ئاماژەی زیندووی ئەم کۆمەڵگایە سەرنجی بدرێتە، دەروەشی مەردی گوهەر و گوهەر خەیەتی. بەڵام ئەوانیش توانای پاراستنی نێک هەر فرمێسک، بەڵکو کیژەڵەکەی خەیشیان نییە کە ئەنوەر هەموو ساتێک بەبەرچاوی دایک و باوکیشییەوە تیرەری نەفسی دەکات،
"مردوشەر" مەملەکەتی ئەو دەزخەیە کە پێغەمبەری ئیسلام پێیوایە هاولاتییەکانی هەموو ژنن ئەگەر چیش هەموویان سەر بە چینێ نەدار و هەژارەکەی کۆمەڵگان. ئیتر خەبەرێک لە عەدالەتی کۆمەڵایەتی، یەکسانی، مەدیرنیتێ، کاردانەوە خەسکەکانی کۆمەڵگا لە بەرانبەر ژنکوژیدا، لە هیچ شوێنکی ڕەمانکەدا هەست پێناکرێت. زاموای ناو ڕەمانی مردووشەر، هێندەی لە دە دەچێت، کەمتر سیمای شاری پڕ دیارێ.

مردووشەی سارا عومەر ئەگەر بە دروستکردنی کەش و هەوایەکی تا بەڕی دواکەوتووانە و کەشانی پەردەیەکی ئایینی فەرزکراو لە هەندێک جێگای ڕەمان و لە دەوری ڕووداو و کارەکتەرکانی دروستنەکرایە ، زەریەک لە ناوەڕۆکی بەربەڵاوبوونی کولتووری شەرف و دەرئەنجامکانی لەسەر فرمێسک و تەنانێت پالەوانکانی دیکەی ناو

ەمانی نەدۆزرایەوە. بە خۆنەرەکی ئەوروپی زاموا دەهاتەکە و کولتوری شارەف تیایدا بەهای خورافە و ئایین و دواکەوتوویی ئەم شوێنە جوگرافیایەوە لە بڕەوی خۆیدایە. لە کاتێکدا پاڵەوانەکانی مەردووشەر کچانی زانکۆی زامواش بوونایە و بە مینی جۆبی حەفتاکانەوە بسووڵانایەتەوە، پانتایەکانی کولتوری شارەف بچووکتر نەدەبوو لەوەی کە هەیە و ئۆگەر لە یەکەمین شەوی چوونە پەردەیانەوە پەڕەکە سوورنەچوایەتەوە، چارەنووسەکی باشتریان لە چارەنووسی پاڵەوانەکانی ناو مردووشەر بە نسیب نەدەبوو. بەڵام چی وادەکات کە نووسەر شار دەکاتە گوند و نەغمەیەکی بەهەزی ئایینی دەکاتە یەکێک لە هەکارە سەرەکییەکانی ئەم ژنکوژییە بە قەناغێکی تایبەتی کەمەلگای کوردستان کە تیایدا نەغمەی ئایین و دەسەلاتەکەتی بەتەواوەتی ونە.

من لە دەوە هیوادارم کە خۆنەرەکی ئەوروپی پەیوابەت کە پرسیارەکانی یەکسانی، جەنگی بزووتنەوە کەمەلایەتییەکان، پڕۆژەی ڕشنگەری، عەدالەتی کەمەلایەتی و ئینساندۆستی پشتر لە زاموای سارا عومەردا تەرەکرابن و لەسەر تاتشەرەکەی گوهەردا شەردراون و کفن و دفن کراون و لە کونجێکی شاردا و لە گەرستانێکی بەناودا بە خاک سپەردراون.

ڕەنگە تەفسیرێکی واهی لە زاموای ناو مردووشەردا لە غیابی هەموو جومگەیەکی ئینساندۆستی و ژیاندۆستی لەم ڕەمانەدا، وەلامێکی دروستتر بێت. لە تەفسیرێکی واهیدا ڕەشبەای سەلەمانی کە ئامادەییەکی گەورەی ناو لاپەرەکانی "مردوشەر" داگیردەکات، زیاتر وەک قیژەو هاواری ژنەکانی سەلەمانی دێتە بەرگوێ، بەرلەوەی بە گەیژدا هەگبەتەوە و ئەم پەیامە بە شوێنەکانی دی بگەنێ.
من کە لە ڕەگای دەرەکانی ئەم ڕەمانەوە و لەسەر لاپەرەی ئەم کتێبەدا خەم دەکەم بە کووچە و کەلانەکانی زامواداً، لە زەر کووچە وکەلانی ئەم شارەی ناو ڕەماندا وندەبم، لە زەر شوێندا خەم و شار ناناسمەوە.
بەڵام خەرا ئەوەشم دێتەوە یاد، کە زاموای ناو مردووشەر دەستکردی سارا عومەرە کە دەکرێ ئەم شارەی وا بینیبێ. من ناتوانم ئەم بینینە لەو زەوت بکەم. بەڵام لەگەڵ ئەم تێبینیانەیشدا، من دڵنیام ئەوەی کە ئەم کتێبە توانای دروستکردنی جەدەلی هەیە و پرسی ژنکوژی بە هەی شەرەفەوە دەخاتە ئاستێکی تر و چۆن گودیلە سپیەکەی ناوچەوانی فرەمسک تەفسیری جەراوجەری لێدەکرێت، ئەوا مردووشەریش خوێنەر بەسەر چەند بەرەیەکدا دابەشدەکات.

نووسینی بەکر ئەحمەد
١٨ی تەموزی ٢٠١٨

زنجیرەیەك گوتار لە بارەی ناسنامە (9-10) ... پرسی ناسنامە ... عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

وشەی ناسنامە وشەیەکی ئاوەتەیە، لە مانای زمانەوانیدا بە نامەی ناسینەوە دێت، کەسی ناسراو جیاوازی خۆی لە ڕەگای ئەو نامەیە لەگەڵ ئەویدیکە دەنوێنێ، نامەی ناسین دەکەوێتە ژێر بەهای نەتەوەیی و بیر و ئایین و ڕەگەز و دابونەریت و کلتور و ویست و فۆرمی ڕەفتارکردنی تاك و ...
چەمکی ناسنامە گوزارشت لەو حەقیقەتە هاوبەش و هاوگونجاو و بەیەکچووە دەکات، کە کەسێك، کۆمەڵك، نەتەوەیەك، هەرەمێك، کیشوەرێك... لە ئەویدیکە جیا دەکاتەوە، ئەوەش مەرج نییە پەیوەندی بە بەهای چەسپاو یان پیرۆزەوە هەبێت، ئەگەرچی ناتوانین ئەو بەها جێگیر و پیرۆزانە ڕەتبکەینەوە، بەڵام مەرج نییە وەك کرێك و ڕۆحی ناسنامە چاو لێبکرێن! مەبەستم ئەوەیە کە ناسنامە لە هاوژیانی لەگەڵ ئەوانیدیکەدا بەردەوام لە حاڵەتی تازەکردنەوە و گۆڕانکاری و کارلێکردندایە... دەمێکە (جۆن لوك) هەموو تێگەیشتنێکی تێکراتی لە سەر ناسنامە خستەتە لاوە! لە کێی ئەو قسانەدا دەمەوێ بڵێم مرۆڤ بوونەوەرێکی عەقڵانییە و کۆمەڵك توانای لە بنەماتووی تێدایە، توانای دەستنیشانکردنی ناسنامەی تایبەتی و خودی هەیە، کە دەتوانێت تەواو لە ویست و دەسەڵاتی مێژوویی و ستەمی دابونەریتەکان ئازاد بێت، وەك چۆن توانای دەستنیشانکردنی ناسنامەی بابەتی و کۆمەڵایەتی هەیە. لێرەدا مرۆڤ تەوەرەی سەرەکی هەموو شتەکانە، لە بەر ئەوەی مرۆڤ تەوەرەی سەرەکییە، بۆیە هەرگیز ناتوانین بە هیچ شێوەیەك ڕەهەندە جیاوازەکان لە ناسنامە بکەینەوە، کەواتە ناسنامە چەسپاو نییە!

(عەدنان مەجید محەمەد) ماستەر لە زانستە سیاسییەکان و پسپۆرە لە سیستمی سیاسی پەروەردەی مەدەنی، لە گوتاری (ئەرگیومێنتی ناسنامە لە نێوان گۆراو و نەگۆراو)دا قسە لە دوو فۆرم لە ناسنامە دەکات، یەکەم: ناسنامەی خودی، کە تایبەتە بە هزر و کلتور و ئینتمای تاك بۆ بازنەیەکی دیاریکراوی کلتوری و مێژوویی. دووەم: ناسنامەی تاك وەك هاووڵاتی، یان وەك بوونەوەرێکی سیاسی، کە لە چوارچێوەی دەوڵەتێکی دیاریکراودا دەژیت و لە چوارچێوەی دامەزراو و یاسا جێگیرەکانی کۆمەڵگادا پراکتیزەی کارەکانی خۆی دەکات و ماف و ئەرك و بەرپرسیاری تاك دیاری کراوە و چارەنووسی ژیانی تاك تێیدا بە شێوەیەکی تایبەت پارێزراوە.

ئەو دوو ناسنامەیەی تاك، بە هیچ شێوەیەك لەگەڵ یەك دژ ناکەونەوە، بەڵکو تەواوکەری یەکترین و پاراستنی بەرژەوەندیی گشتی وەك ئامانج دەبینن، بە تایبەت لە سیستمی دیموکراسیدا، کە بازنەی ئازادی و تاکگەرایی فرەوانە و بە شێوەیەکی سەربەخۆ تێیدا بانگەشەی پێکەوە ژیان و فرە کلتوری و ئایینی و مێژوویی دەکرێت، بە دیوەکەی دیکە تاك گوزارشت لە تایبەتمەندییەکان و بیر و بۆچوون و ناسنامە و کلتوری دیاریکراوی خۆی دەکات،
بەڵام لە سیستمی تۆتالیتاریدا هەمیشە جەخت لە سەر لایەنە چەسپاوەکانی ناسنامە دەکرێتەوە و توانای گۆڕانکاری لە ناسنامەدا ئەستەمە، لە سیستمی دیموکراسیدا هەمیشە جەخت لە سەر توانای خۆگونجان و رەهەندە جیاوازەکانی ناسنامە دەکرێتەوە، سیستمی دیموکراسی بە زیندووێتی کۆمەڵگا و تازەکردنەوە و گەشەکردنی رۆحی هاووڵاتیبوون لە قەڵەم دەدرێت، بەڵام سیستمی تۆتالیتاری ئازادی و رۆحی هاووڵاتیبوون دەکوژێ.

هەندێك پێیانوایە پچڕانی پەیوەندی یاسایی و سیاسی نێوان کەس و دەوڵەت وێنەیەك لە وێنەکانی مردنی کۆمەڵایەتی نیشان دەدات، بە دیوەکەی دیکەش دەوڵەت ئەگەر نەتوانێ پێناسەیەکی مۆدێرن بە هاووڵاتیانی ببەخشێ، هەرگیز وەك سیستمێکی دیموکراسی دانی پێدانانرێت. جگە لە مافی مرۆڤ، حەزی تاك، ئەوە ستەمی دەوڵەتە تۆتالیتاریەکانە کۆچ و کۆچکردنیان تا ئەو ئاستە بەرزکردۆتەوە، ئەوە لە دەوڵەتە تۆتالیتاریەکانە فۆرمی رەفتارکردنی تاك و ئازادی تاك و رۆحی هاووڵاتیبوون بێ بایەخ دەکرێ!
ئەوەی لە مەسەلەی ناسنامەدا پێویستە لە بەر چاوی بگرین، ئەوەیە کە هەموو مرۆڤێك کۆمەڵێك ناسنامەی هەیە، هەر لە ناوەوە دەست پێدەکات هەتا بە بیرکردنەوە دەگات، بەرژەوەندی تایبەت و هەستەکان

و پەیوەندی جەراوجەر و کار و رەگەز و… هەموو ئەو ناسنامانەش بە پێی گۆڕانی بارودۆخ و بەرەوپێشچوون … گۆڕانکارییان بەسەردا دێت! بەڵام (ئەمین مەعلوف) لە کتێبی (ناسنامە بکوژەکان)دا پێیوایە دەشێ هەموو ئەوانەی لە سەرەوە ناویان هاتووە، بە رەگەزەکانی ناسنامەیان دابنێین و لە تاکە ناسنامەیەکدا کۆیان بکەینەوە.

هەمیشە ناسنامە پێویستە شانازی بە خۆگونجان و جیاوازی و ڕەحی هاووەتیبوون و تازەکردنەوە و بەها مرۆییەکانی بکات! بەڵام (سامۆیێل هنتگتۆن) لە بارەی خەرهەڵات و خەرئاواوە پێیوایە خەرئاوا هەر لە دەر زەمانەوە و هەتا ئێستاش تاکە نوێنەری بەهاکانی لێکبوردن بووە، سەرەڕای ئەوەی خاوەنی بیرکەی دیموکراسییەتە… من ئەو نموونەیەم بۆ بەرچاو ڕوونی هێناوەتەوە، ئەگینا ئەو بیرۆایانەی هنتگتۆن کۆمەڵێك ڕەخنە و بە دواداچوونی جیاوازی بەدوای خۆیدا هێناوە، لەو سۆنگەیەوە کە پشتکردنە لە کەلەپووری جیهانی و تاکی داهێنەر… هەموو ئەو لێکۆڵینەوە سوسیۆلۆجیایانە ئەوە دەسەلمێنن، کە هەر گەل و کۆمەڵە یان نەتەوەیەك ڕەهەندی جیاوازی کۆمەڵایەتی و دەروونی و مێژوویی و زیان و داهێنانی تایبەتی خۆی هەیە، پێشکەوتنی دنیا بەرهەمی کۆی داهێنانە مرۆییەکانە و کۆی کۆمەڵگا جیاوازەکانی سەر گۆی زەوی تێیدا بەشدارن، ناتوانین هەموو پێشکەوتنەکان بە شارستانی خەرئاوایی پەیوەست بکەین، هەموو دواکەوتنەکان بە کۆمەڵگای خەرهەڵاتییەوە ببەستینەوە…

ناسنامە بەردەوام لە گۆڕاندایە، بە دیوەکەی دیکەش پێویستە لە هەوڵی پێکهێنانی بەردەوامی ناسنامە دابین، چونکە گوزارشتکردنی مرۆڤە لە بوون و هەوێست و پێشکەوتنە یەك بەدوا یەکەکانی و بەپێی فاکتە ناوەکی و دەرەکییەکانی دەگۆڕێت، بەردەوام تاك و کۆ دەرك بە بایەخی ناسنامە دەکەن و توانای دیاری کردنیان هەیە و دەتوانن لەگەڵ پێداوە ژیاری و بەخششەکانی تازەی سەردەم بیگونجێنن، بەڵام پشتگوێخستنی ناسنامە، یان توانەوە لە ناسنامەی ئەویدیکە بە قەد جێگیربوونی ناسنامە ترسناکە، ئەگەر یەکەمیان دنیا بە شێوە حەقیقییەکەی ڕەتبکاتەوە، گۆڕانکاری و جیاوازییەکان پشتگوێ بخات، ئەوە دووەمیان هەموو پێشکەوتنێك لە سەر ئاستی ماددی و کۆمەڵایەتی بە هەڕەشە بۆ سەر خۆی دەزانێت، بە کورتی ناسنامەی جێگیر هەر تەنها ملکەچکردن نییە بۆ بارودۆخی جەراوجۆری ئەویدیکە، بەکو پشتگوێخستنیش دەگەیەنێت.

لێرەوە ئەگەر قسە لە ناسنامەی کوردی بکەین، هیچ پرۆژەیەك بۆ

گەشەکردن و پەرەپێدانی نابینین، ئەوەش پەیوەندی نێوان تاك و دەوڵەت لە لێواری مردن نزیك دەکاتەوە، لە لایەکی دیکە ناسنامەی کوردی چ وەك چەسپاو چ وەك گۆڕاو، چ وەك ناسنامەی خودی، چ وەك تاکی هاووڵاتی، رووبەر و دیار نییە، بەڵکو لە نێوان پارچەکانی باکور و باشور و رۆژهەڵات و رۆژئاوادا کۆمەڵێك گیروگرفتی تایبەت بە خۆی هەیە و هیچ ڕێکەوتنێکی جەوهەری لە نێوان پارچەکانی کوردستاندا بوونی نییە، وەك چۆن هیچ یەکێتییەکی نیشتمانی پیرۆز و چەسپاو بوونی نییە، کەواتە ناسنامەی کوردی گوزارشت لە واقیعی هەنووکەیی پارچە پارچە بوونی کوردی دەکات، لەگەڵ پێدراوە کلتوری و سیاسی و یاساییەکانی هەر پارچەیەك دێتەوە، بەو مانایەش ناسنامەی کوردی پارچە پارچەیە و رەنگدانەوەی بارودۆخی سیاسی پارچە جیاوازەکانە! ناسنامەی تاکی کوردی لە پارچەی رۆژهەڵات زۆر جیاوازە لە ناسنامەی تاکی کوردی لە باکور یان رۆژئاوا، ناسنامەی تاکی کوردی لە باشور لە چەند رووییەکەوە جیاوازە لە ناسنامەی تاکی کوردی لە پارچەکانی دیکە…

پرسیار ئەوە نییە ئێمە لە کوێین؟ لە کوێ هاتووین؟ بۆ کوێ دەچین؟ چونکە دەتوانین لە رێگای خۆناسین و مەعریفەوە، لە رێگای تێگەیشتن و ڕاڤەکردنەوە، لە رێگای بیرکردنەوەی جیاوازەوە کار بکەین و ئەویدیکە بدۆزینەوە! پرسیاری سەرەکی لە نامەی ناسینی کوردی ئەوەیە، ئایا کورد خاوەنی چ ناسنامەیەکە؟ ناسنامەی تاکی کوردی دیارە؟ ئایا کورد چ شتێك بە هەڵەشە بۆ سەر ناسنامە دەزانێت؟ ئایا چ بەهایەك ناسنامەی تاکی کوردی بە تاکێکی دیکە دەبەستێتەوە؟

هەولێر/ 19/7/2018

(وەرگێڕانی ناشارەزا، وەرگێڕانی سەقەت) _ مانی دەرگای تەباشیربەنموونە_ … سەدیق

سەعیدەوا ندزی

لەم ساڵانەی دواییدا، بزاوتێکی گەورە لەوەرگێڕان لەناوەندی ئەدەبی کوردیدا دەرکەوتووە. کەتیایدا دەیان بەرهەمی نووسەرانی دنیا بەزمانە جیاوازەکان وەرگێڕدراونەتە سەرزمانی کوردی. ئەوبزاوتەبە پێی پاشخانی جیاوازی وەرگێڕوئاستی زانین و شارەزاییان لەزمان دەگۆڕت. واتەئەزموونەکان جیاوازن. دیارەئەمەش بەهۆی نەبوونی ناوەندێکی تایبەت بەوەرگێڕانە کەتیایدا ستافێکی شارەزا، بەیارلە سەرجەروناوەڕۆکی ئەوبەرهەمانەبدات کەوەردەگێڕدرێن. بۆیە دەبینین هاوشێوەی زۆرکایەی تر،وەرگێڕانیش لەناوئەمەداچەندین کەموکورتی هەیە.چونکە هەردەزگاو هەروەرگێڕێك پەیڕەولەجۆرێك نووسین و چاپنووس دەکات کەخۆی دەیەوێت. نەك بنەمایەکی داڕژراوی زانستییانە و زمانەوانی هەبێت. هەبەتە وەرگێڕان هونەرە.لەوهونەرەشدا پێشمەرجی یەکەم شارەزایی و قوڵبوونەوەیە لەهەردوو زمان.تائاستی هاوتاکردن و بەراوردکاریانەی زمان.ب
ەگەڵ لە شارەزایی گرنگتر، زاڵبوونی وەرگێڕە بەسەرهەردووزمانداله‌ووی واتاسازی و چەمك و دەربڕینەکان. بۆئەوەی ناوەڕۆکی دەق وەك ئەوەی کەهەیە بگەینرێتە خوێنەر. بۆگومان مەرج نییە لەهەردووزماندا، هاوواتاو مانای دروستی وشەیەك وەك یەك بوونیان هەبێت. بەڵام مەرجە مانای ئەو چەمکە هێندە لەزمانی بۆ وەرگێڕدراو نزیکبکرێتەوە، تاڕادەی گەیاندنی مانای تەواو.لەوەرگێڕاندا هەرگیز دەقێك وەکوخۆی بەهەمان وێنەو بونیادی زمانەوانی، بەهەمان ئاماژەو واتا،لەزمانێکی دیکەدا بەرجەستەناکرێت. بەڵکو ناوەڕۆك، پەیام و ئاماژەکان دەگەینرێن.کەچی لەهەندێك کاتدا، وەرگێڕەکانی ئێمە، وەرگێڕانی وشەیی یاخود ڕستەیی دەکەن. بەبێ گونجاندن و هاوشێوەکردنیان لەگەڵ زمانی کوردی.

بەمەش دەکەونە هەڵەی سەیرەوە کەخۆشیان درکی پێ ناکەن. چونکە هەموو زمانێك، بونیادێکی تایبەتی زمانەوانی تایبەت بەخۆی هەیە. کەلەکاتی وەرگێڕاندا، گۆڕانکاری لەوبونیادییە زمانییە دڕتەئاراوە.بۆیە دەبێ وەرگێڕهێندە شارەزاو بەئاگا بێت نەکەوێتە هەڵەی لەو شێوەوە. هەبەتە، هەڵەیەکی گەورەیە کەسانێك پێیان وابێت وەرگێڕان، زمان زانینە بەتەنیا. یاخودهەرکەسێك زمانێکی زانی، ئیدی ئاساییە کتێب وەربگێڕێت.لەڕاستیدا وەرگێڕان هونەری

قۆبوونەوەو شارەزایی و ئاگایەکی بۆ سنوورە لەهەردوو زماندا. زۆبوونە بەسەر وشەو ڕستەو دەربڕینە زمانەوانییەکان. ئاگابوونە لەهاوواتایی وجیاکاری بونیادی زمانەوانی دووزمان لەئاستی مۆرفۆلۆژی وسینتاکسدا. بۆ ئەوەی لەکاتی وەرگێڕانی دەقێکی ئەدەبیدا، ناوەڕۆك و ماناکانی دەق بە زمانی بۆ وەرگێردراو بگەنە خوێنەر.

وەلێ بەداخەوە بەشێك لەوەرگێڕەکانی ئێمەشارەزاییەکی ئەوتۆیان لەوهونەرە نییە، هەر تەنها وەك ئارەزووێکی خۆیان ئەو کارەدەکەن بەبێ ئەوەی بە پیشە وەرگێڕبن. واتە هەمووکارەکانشنبیرییەکانی خۆی تەنهالەوەرگێڕانی کتێبدا ببینێتەوە. چونکە وەرگێڕان سەلیقەو پشوودرێژی دەوێت. بۆیە دەبینین بەپەنجەی دەست دەژمێردرێن ئەو وەرگێڕە کوردانەی وەرگێڕانەکانیان لای خوێنەر بەهاو چێژی ئەدەبی هەیە.چونکە ئەگەرزمان زانین پێوەر بێت بۆ وەرگێڕان، ئەوا بەهەزاران کەس عەرەبی و ئینگلیزی و فارسی و ئێمانی دەزانن. بەڵام چەندیان وەرگێڕن؟ئەمانی دەرگای تەباشیر، نموونەیەکە لەونموونە زۆرانەی وەرگێڕان کەچەندین هەڵەوکەموکورتییان تێدایە. بەبۆای من وەرگێڕی ئەمانەکە هێندەی مەبەستی بووە ئەوئەمانە وەربگێڕێت، هێندە بەلایەوە گرنگ نەبووە ئاخۆ وەرگێڕانەکەی لەچ ئاستێکدایە. ئەم ئەمانە جارێك لەپەلەی پێوەدیارە. هەروەك خۆشی لەپێشەکی ئاماژەی پێکردووە کەبەهەشت مانگ ئەو ئەمانەی وەرگێڕاوە. لەکاتێکدا، وەرگێڕانی ئەو ئەمانە هەنگە پێژەیەك بێت چەند ساڵێك بخایەنێت.بەدەگمەن هاپەیەکی ئەوئەمانە هەیە، هەڵەیەکی تێدا نەبێت. چ لەڕووی چاپ، چ لەڕووی زمان. بەڵادەیەك خوێنەر بەر چەندەها هەڵەدەکەوێت. ئەوهەڵانەش بەشێکیان هەڵەی چاپ و ئینووسن. بەشێکیان پەیوەندی بەشێوەی وەرگێڕانەکەوە هەیە، کە پێدەچێ وەرگێڕ وشەبەوشەی وەرگێڕابێت. بۆیە هەست بەلەنگی وناهونەرییەکی زۆر دەکەین لەئاستی دەربڕینەکاندا. لێرەدا بۆ بەرچاو ڕوونی خوێنەر ئەو هەڵانە دیاری دەکەین.

یەکەم:_ هەڵەی دەربڕین و زمان:_

بۆگومان زمان بەگشتی و زمانی کوردیش بەتایبەتی، بونیادێکی زمانەوانی تایبەت بەخۆیان هەیە، کە تیایدا بکەرو فرمان و ئاوەڵناوو پێشگرو چەندین نیشانەی زمانەوانی تر، بەگشتی بەسەریەکەوە مانا دەگەیەنن. هەرجارە لادانێك لەوبونیادە زمانەوانییە، دەبێتە هۆی تێکدانی ماناکانی ڕستە. کەچی وەرگێڕی ئەوئەمانە، ئەمەی ڕەچاو نەکردووە. بۆیە چەندین دەربڕینی

نا□□زمانی دەبینین. وەك ئەمانەی خوارەوە:_
*(منی فریشتە ئاسا هەرگیز باس لەو ئاژە□ە نووستووەی ناخی ناکات_□ا22).
*(لەسەر جۆلانیەکە لەیلام پا□ادەنا_□ا21).
*(کارپ□کەری یارەیەکە_□ا23).
*(وەك م□تەکەیەکی قو□س بەبیریدا ت□دەپە□ دەبڕ□ت_□ا26).
*(هەندێك لایەن سکا□یان لەئ□ستگە ت□مارکرد_□ا30) ئایا سکا□ا لە ئ□ستگە ت□مار دەکر□ت؟.
*(کەوتە هە□دانەوەی □اپە□ەی ت□نووسەکە بچووکەکە_□ا43).
*(لەژ□رکاریگەری توندوتیژی هەستی بەونبوونی قیبلەنامەو گەرە□اوژ□ دەستی بەخو□ندنەوە کرد_□ا51).
*(بەبێ ئاگا هاواری دەرکرد-□ا51). لە□□مانەکەدا مەبەست هاوار کردنە.کەچی دەبینین چ□ن تەنها بە م□رفیم□کی سادە، تەواوی مانای □ستەکە گ□□اوە. لەخ□وە نییە دە□□ن: وەرگ□□ خائینە.
*(ماوەی زیانزە سا□ە_□ا51).
*(لەبەرئەوەی لەناسك و قرچ□ك بوو بەچرکەساتە شیعریەکان-□ا60). خو□نەری بە□□ز، هیچ چ□ژو جوانییەك لەودەرب□ینە دایە؟.
*(بەتامایە کاری خوودکوژی بکات_□ا62).
*(تژیە لەنەخ□شی پیری_□ا66).
*(دەچووە نماشی شان□گەری_□ا72).
*(ئەمەخ□شحا□ی دەکات لەبەرقو□سی ئامادەبوونی ل□رە_□ا74).
*(ئەم پرسیارەی ل□ دەرپە□ی_75). پرسیار دەردەپە□ی، یان دەکر□ت؟
*(هەموو ب□چوونە □□مانسییەکان لەبەهای □ەوتی تایبەتی وب□چوونە نەبوونیەکانەوە_□ا83).
*(دەرکەوت ب□یاری ئازادی ع□□اق لەک□نگریسی ئەمریکی ب□ گر□گ□□ە، ئاسمان بەچاودێری تاوی سەندووە._□ا85).
*(ئازادی گشتی ب□ زیندانییەکان دەرکردووە_□ا85).مەبەست ل□رە ل□بووردنی گشتییە. بە□ام ئایا ئازادی گشتی و ل□بووردنی گشتی هەمان واتایان هەیە؟.
*(سا□ی 2010سەدام دەستبەرداری دەسە□ات بوو-□ا90).
*(لەو□نەیان زرکەم بوو لەد□خکی نو دەو□ەتی لەو ش□وەیەدا_□ا92).
*(شوویان بە کوو□ی خ□لە گەورەکان کردووە_□ا94).وەرگ□□ی □□مانەکە وادەزان□(کو□)و(کوو□)هاوش□وەو هاومانای یەکترین.کوو□ بەمانای قەزەم دە□ت. بە□ام کو□ بەمانای کو□د□ت.

*(هاو□ایەتیانی شار_□ا95).

*(هیچ بنەمایەکی ڕاگەیاندنی نییەجگە لەزمانی فەوجی پاراستنی میلیشیای بەهێزلەکەسانی هێزەکەی و ئامێزاکانی پێکدێن_ل100).
مەگەروەرگێڕی ئەمانەکە بزانێت مەبەست لەناوەڕۆکی ئەوستەیە چییە؟.
*(روخساری لەنێوتۆزوخۆڵدا جووتێك چاوی گەورە شەبەقی داوە_ل123).
*(گوێنەدان بەڕکخستنی گرنگ لەتەندروستی_ل138).
*(لەعلی وریاتر لەجوڵەی شەقامەوە دەتوانێت بەئاسانی مەلەی تێدا بکات_ل143).
*(خراپەکاری زاوزێ دەکات_ل144).
*(خاوەنی ئستگەکە تێی بەمەن ڕایسپاردبوو_ل166).
*(عەلی لەنووسینگەکەی دادەنیشت بوو_ل179).
*لەیلا بەنهێنی دەزگیرانی بەعەبدولعەزیم بوو_ل183).
*(تەنها هەنگاوێك بۆسەرقەنەفەی هۆڵەکە ئەم زەخیرەیە بەشی دوو هەفتەدەکات_ل273). کێ دەزانێ وەرگێڕ مەبەستی چییە؟.
*(رافد بووبەدەسەڵات-ل234).
*(لەناوبەفرگرەکەی خواردنەوەی دەرکرد_ل307).
*(بەیانی زووبیری پەیمانی لەیلای بیرهاتەوە_ل313).
*(یەکێك لەمندااڵەکانی تای لێ نیشتبوو_ل316). ئایا منداڵا تای دەیگرێت، یا دەنیشێت؟.
*(دانیشتنی سێینەوەی خودی یاخی کە ئەوبەڕۆوەی دەبرد_ل317).
*(ڕۆژێك جلکی ڕێك و پێکەم لەبەرکردبێت_ل324). سەیری داشتنی ئەو ستەیە بکەن لەووی ڕۆزمانییەوە!.
*(گوێت لەم قسەکانم بێت_ل336).
*(ماوەی چەند مانگێك بەزەمەنکی لووسدا تێپەڕ_ل350). تێ بگەی شتێك هەبێت بەناوی زەمەنی لووس و زەمەنی زبر؟.
*(خێی کرد بەخەو_ل413).
ئەمانە بەشێك بوون لەودەربڕینانەی لەووی زمانەوە، چەند کەمو کورتییان هەیە، کەدەیانی تریشمان بواردووەو نەمان نووسیون.

دووەم:_نووسینی وشە بە ڕێنووسی جیاواز:_

وەرگێڕی ئەوڕمانە، ڕەچاوی هیچ ڕێسایەکی زمانەوانی و ڕێنووسی نەکردووە لەکاتی وەرگێڕاندا. بۆیە لەچەندین شوێندا، چەندین وشە بەڕێنووسی جیاواز دەبینین. تەنانەت وشە هەیە بەپێنج جۆری جیاوازی ڕێنووسی نووسیوە.وەك:(تلفۆن ل130/تەلەفۆن ل139/تەلیفۆن ل142/تلیفۆن ل30/تیلفۆن ل31).وبۆرای ئەمەش دەیان وشەی تری بە ڕێنووسی جیا

نووسیوه.وەك:_(سكس_سیكس/دەیگووت_دەیگوت/بانق_بانك/خوود_خود/شووقە _شوقە/پەسپۆرت_پاســـــــــــــــــــــپۆرت/روخسار_رووخسار/كۆچە بەر_كۆچبەر/ساختە_ســەختە/عەبدولەعەزیم_عەبدولەعەزیم/رەشید_رەشیدد/ سەرەدەم_سەردەم). ئەمانەو چەندان وشەی تر، كە دەكرێ خوێنەران لە كاتی خوێنەوەی ڕۆمانەكەدا خۆیان تێبینی بكەن.

سێیەم:_ هەڵەی چاپ:_

بۆواناكەم هیچ ڕاپەڕەیەكی ئەو ڕۆمانە هەبێت، هەڵەیەكی چاپ و تایپكردنی تێدا نەبێت.هەربۆ ئاماژەكردن تەنها لەپێشەكی ڕۆمانەكەدا كە خودی وەرگێڕ نووسیویەتی،نزیكەی دەهەڵەی چاپ هەیە. ئەم هەموو هەڵانە دەلالەتن لەوەی كەڕۆمانەكە هیچ پێداچوونەوەیەكی بۆنەكراوەو وەرگێڕەكەی هەرمەبەستی بووە زوو وەریبگێڕێت. ئەگەرچی كەم بۆاوكراوەهەیە هەڵەی تێدا نەبێت، بەڵام بەوشێوەیە نا. لێرەدا ئاماژەبەهەندێكیان دەكەین.بۆنموونە:_(نامەی كاغزی ڕا18/خاڵ پشكن _ڕا20/توانەی گوێگرتن_ڕا88/ هاولایەتیانی شار_ 95/كۆچەبەر _ڕا276/تەنگە نەفاسی_ڕا144/بورار_ڕا142/ ناسنامەی سەختە_ڕا109/ گەڕتەت لەگەڵا دەكەم_/لەوكەتەی_ڕا144/ ناخێ_ڕا277/بەجێهێت_ڕا200/ دارامان_ كەمەبەست دامانە). ئەمانەودەیان هەڵەی چاپی تركەدەكرێ بۆدنیایی زیاترخوێنەران خۆیان ڕۆمانەكە بخوێننەوە. دواجار دەمەوێ ئاماژە بەوە بدەم، كەكاتێ لەخوێنەوەی ئەم ڕۆمانە بوومەوە، گەیشتمە ئەودەرەنجامەی كەوەرگێڕی ڕۆمانەكە، هیچ سەروكاری لەگەڵ وەرگێڕان نییە. لەوانەیە عەرەبی بزانێت و زۆرباش قسەشی پێ بكات، بەڵام زمانەكەی زمانی وەرگێڕان نییە.ئەمە لەلایەك، لەلایەكی تریشەوە دەرگای تەباشیر ئەو ڕۆمانە جوان و بەچێژو گرنگە نییە وەك ئەوەی وەرگێڕەكەی لە دەیان شوێن بانگەشەی بۆكردووە، كەدیارە هۆكارەكەی چییە.بەپێچەوانەوە، ڕۆمانێكە ووداوەكانی تێكەڵ و پێكەڵن، هیچ پەیوەندییەكی ئۆرگانیكی و بابەتی لەنێواندا نییە. كەڕەنگە ئەمە پەیوەندی بەوەرگێڕانەكەیەوە هەبێت.دەرگای تەباشیر، نەڵەڕۆمانی شەماعیە، نەڵەڕۆمانی كوژرانی كابرای كتێب فرۆش، نەڵەڕۆمانی فیتنە، كەهەرسێكیان هی سێ نووسەری عێراقین، جوانترو بەچێژتر نییە. هەرخوێنەرێكیش گومانی لەوبڕچوونەی من هەیە، بابچێت دەرگای تەباشیر بخوێنێتەوە!!…

*پەراوێز_ دەرگای تەباشیر/ ڕۆمان-نووسینی ئەحمەد سەعداوی/ وەرگێڕانی/ دانا عەسكەر/ بڵاوكراوەی دیالۆگ 2018.

سەدیق سەعیدواندزی

کاك ئارام وانابێت! ...خدر حسین بەشی سێهەم ....

ئالبێت کامە دەبێت:(بە ئاوەی ڕشنبڕێتی دروست بکەیت تەنها کەشانی ڕاستە بەسڕی پەنجەکانتدا بەس نین)
هەروەها دیستۆفیسکی دەڵێت: ' ئەدەب لێگامان پێدەدات بە زیاتر ناسینی مرۆڤ'... کەواتە دەکرێت بڵێین نووسین ڕەنگدانەوەی ناخ و کەسایەتی مرۆڤیشە و لەو ڕێیەوە دەتوانین زیاتر بیناسین.
پیرەمێردی شاعیریش جوان دەفەرمێت:
پێی بڵێ بە پالی بەرزە ..... لەقەش بە سەر پالی بەردار
کەواتە بەردگرتنە پالی بەردار نیشانەی شکستی بەردهاوێژە، کە ناتوانێت بگاتە پالەکە و نەیتوانیوە خۆکانیش هەمووان بکاتە کەپی فشەل و نوشوستەکانی خۆی و وەك ئەو ببینن و بیربکەنەوە و ڕەفتار بکەن.
(ئیمیل سیوران)یش دەڵێت: یەکەمجار دەبێت خوێندنەوە لەپێناو ناساندنی خود بێت نەك کەسانی تر.
لەم بەشەدا چەند خاڵێکی گرنگ دەخەمە ڕوو کە وەکو مەرجی باشی و سەرکەوتوویی ڕەخنەگر تەماشا دەکرێت و ئاوسا بە بەراورد بە نووسینەکانی کاك ئارام، بزانین لە ڕووەوە مەوداو بەشاییەکی چەند دەبینینەوە هەست پە دەکەین:

*** توانا زیهنییەکان:**

مەرجەکی زۆر سەرەکی کارکردن لەسەر دەقی ئەدەبی و نووسینی ڕەخنە دەربارەیان داواخوازی ئاستێکی بەندە لە تێگەشتن و ڕاچوون، بەو مانایەی ڕەخنەگر دەبێت توانای تێگەشتن و لێکدانەوەو پێی بردنی هەبێت بە وردو درشتی ئەو دەقەو هشتەو بواری دەقەکەش، بە نموونە لە دنیاو هونەرکانی ڕەمان یان چیرۆك یان شیعر ... زۆر شارەزا بێت. ئاوەها دەتوانێت خاڵێ دوورو شاراوەکانی مەبەستی نووسەر کەشف بکات و بە کارێکی تازەی ڕەخنەیی هەستێت.

*** ئاستی ڕشنبیری و مەعریفیی:**

کەسی ڕەخنەنووس وەکو گوتراوە دەبێت دەریایەک بێت لە عیلم و عیرفان، لە زانست و ئەدەب، لە فەلسەفەو ڕەشنبیریی، خاوەنی زەخیرەیەکی هەندە دەوڵەمەند بێت لە بوارەکانی دەرەوەی ئەو هشتە ئەدەبییەشدا تیایدا دەنووسێت، تا پێی بە دیدگا هەمەچەشنەکانی دانەر ببات و لێکدانەوەیان بۆ بکات و بگرێ ئەو لە دانەر زیرەکتر بێت و بتوانێت ئەو خاڵە پۆزەتیڤانەی لای دانەریش خامۆشە ئەم بە زانستی بەربەاوی خۆی ئاماژەیان پێ بدات و بیانهێنێتە سەر ڕووکار. بەگومان لەمبارەدا وەک هەوڵێی ڕەخنەنووس بۆ خەڕشنبیرکردن کاریگەریی هەیە، هەرواش ئاستی خوێندەواریی و بەوانامەو زمانزانین کاریگەریی گرنگی دەبێت.

*** باری دەرووونی:**

جگە لەوەی کاتێک ڕەخنەنووس دەیەوێت سەروکاری دەقێک بکات دەبێت لە ئەلفو بێی ڕەخنە زۆر شارەزا بێت و جیای بکاتەوە لە جۆرەکانی تری وەکو وتار و ڕانان و هەجوکردن و شکاندن، خاڵێکی زۆر گرنگی تر کە کاریگەریی دەبێت لە سەر ئەنجامی لێکۆڵینەوە ڕەخنەییەکاندا، ئەویش باری دەرووونی ڕەخنەگرە کە دەبێت زۆر ئاسایی بێت و لە ژێر کاریگەریی هیچ هەژارەکی ناوەکی و دەرەکی خودو لاوەکی دەق و دەقنووسدا نەبێت و هەروەها خۆشی نیشانە سلبیەکانی دەرووونی تیا نەبێت، وەکو هەستکردن بە کەمیی و نەزانین، نەزعەی ڕق و تۆڵە و شکاندنی بۆرانبەری تیانەبێت بە خۆ بەندکردن، هەروەها لە پرەنسیپی دادگەریشدایە حاکمەکان دەبێتە لە ژێر هیچ فشارێکی ناوەکی و دەرەکیدا نەبن تا حوکمەکانیان دروست بێت.

*** لێم ڕەشناییانەوە:**

لە ژێر تیشکی ئەم ڕاستییانەی لەسەرەوە باسمان کردن باپرسیار لە کاک ئارام بکەین و بزانین تا ئێستا هیچ لێکۆڵینەوەیەکی ئەکادیمی ڕەخنەیی موعتەبەری لە چ بەاوکراوەیەدا بەاوکردووەتەوە و ئەم نەمانبینیوە تا بیخوێنینەوە، من تا ئێستا هیچ لێکۆڵینەوەیەکی ڕەخنەیی کاک ئارامم نەبینیوە لە هیچ گۆڤارو سایت و ڕۆژنامەیەکی ئەدەبیدا بەاوکرابێتەوە، ئەوش دەینوسێت تەنها لەناو ئەو کتێبانەدایە کە خۆی بە ڕەخنەی دەزانێت و هەر خۆشی چاپییان دەکات، کە بە هیچ پۆوڕەک بە لای ڕەخنەی کلاسیکیشدا ناچن، کە ئەو ڕەخنە کلاسیکیانەش کاریان هەر شیکارییەکی سادە بوو. کاک ئارام ئەمشی نەکردووە.

ئەوانەش دەکەونە بەر هەرشی شکاندنەکانی کاک ئارام هەموو کەسانی بەهرەمەندو زیرەکی بواری ئەدەبی کوردین، وا تەدەگەم کاک ئارام لە ماوەی ئەو هەرشکردنانەی بە سەر ئەو نووسەرانە بەیت منیش هەم، ئەوە نییە هەموو ئەوانەی خاوەنی بەهرەو جیاوازین من تەکیان دەشکێنم و زەربی سفریان دەکەمەوە، کەواتە من لە هەموویان موهیمترم.
بە نموونە لە گەنجترین نووسەرەوە بیگرین کە (گەشبیر ئەحمەد) یە ، دەبینین خاوەنی بەهرەو زیرەکییەکی لە رادەبەدەرە، بە شێوەیەك لە ماوەیەکی کەمدا توانیویەتی خوێنەرێکی زۆر بە شێوازی خۆی پەیدا بکات و کارەکانی کاردانەوەیەکی باشی هەبیت، ئەگەر لای کەسانێکی وەکو کاک ئارامیش بە شکستخواردوو و بوودە لە قەڵەم بدرێن، ئەوا واقیع تەواو پێچەوانەی ئەم تێوانینە پێ کینەو هەڵەیە.

باشترین ڕێگا بۆ باری دەروونئارامیی کاک ئارام ئەوە پێشنیار دەکەم واز لە کارێك بهێنێت کە لە توانای ئەودا نییەو مەرجەکانی ئەو کارەی تێدا نییە، بە تایبەتی کە قسەمان لەسەر ماماڵەکردن لەگەڵ زەریای نابەجێستەو پێ نهێنی و جوانی ئەدەب. زۆر ئاسایییە بۆ بژێوی ژیانی کاری کامەرامانی بکات لەو کەناڵانەی چاوپێکەوتنی لەگەڵدا دەکەن لەبری ئەوەی سەر لە خوێنەران تێکبدات و خێکانیش ئازار بدات.

مـــــــــــــردن … عومەر خەتات

میلی کاتژمێرەکە وا بەرەو چوارونیوی ئێوارە شەدەبێتەوە، کەمبیوتەرەکەم کوژاندەوە و لە ژوورەکەم هاتمەدەرەوە، بەجگە لە من و بەدەنگی کەسی تر لە ئۆفیسەکە نەماوە. هەستم بە ئازارێك کرد کە بەلای گوێمدا بەرەو چەقی سەرم هەنگاودەنێت. زۆر گوێم پێ نەدا، چونکە سەرئێشەی دوای ئیش ئاساییترین شتە کە دووبارە دەبێتەوە. کەڵە پشتەکەم پێچایەوە و گەڕەکانم کوژاندەوە و دەرگاکەم لە دوای خۆمەوە داخست و هاتمەدەرەوە. بەناو بازاڕە داخراوەکەدا ڕەم کرد، لەتاو ئازاری سەرم چاوم کەسی نەدەبینی، لە ناڕەحەتی خەمدا هەنگاوەکانم زیادکرد بۆ ئەوەی زوو بگەمە میترەکە و لەی دانیشم تا دگەمە ماڵەوە، پێش ئەوەی بگەمە سەر پلیکانەکان تۆزمەکی ئازاری قورس لەناو بەدەنمەوە سەرکەوت و زرمەی لە مێشکم هەساند و

کوژامەوە، تومەس مردن هەر تەنیا ئەم بڵادا هاتنەیە.

خەڵکەکی زەر لەدەوری لاشەکەم کەبوونەوە و بەشکیان دەستیان کرد بە تەلەفون کردن بۆ ئیسعاف و پۆلیس. گوێم لەبوو ژنەك وتی وەی دایکت بمرێ، من ئەو پیاوە دەناسم، ئەوە لە دایرەی کار ئیشدەکات و تابڵێی کوڵەکی دەگەورەیە و یارمەتی خەڵکیش زەر دەدات، یەکەکی تریان وتی، فەقیرە، خۆ هەشتا گەنجە! لەم قەرەباغی و مقەمقەیەدا ئەتەمبیلی ئیسعاف گەشتە شوێنەکەو منیان پێچایەوە و بردیانم بۆ خەستەخانە. هەر لەناو ئیسعافەکەدا دەستکیان دا لە دەماری ملم، ئەوکاتەی کە دەنیابوون مردووم، ئەوانیش وازیان لەهێنام و کەوتنە قسەکردن لەگەڵ یەکتر.

بردیانم لە ژورەکی تاریکدا دایانانام، ئەوشەوە تا بەیانی زیتەی چاوم دەهات. لەم ساتەدا بیرم لە مردنەکەی خۆم دەکردەوە، لەلایەکەوە پەمخۆش بوو کە مردم چونکە ئیتر نەجاتم بوو لە کرێ خانوو و قەرزکانی بانك، لە چوونسەر ئیشی ڕۆژانە و لەو دەموچاوانەی کە حەزم پێیان نییە و ڕۆژانە لەبەر لووتمان قووتدەبنەوە. لە هەمانکاتدا ناڕەحەتیش بووم کە زوو مردم، چونکە ناتوانم بچم بۆ ژووانی ئەو کچەی کە تازە ناسیومە و وەعدم پێیدابوو بەم زوانە یەك ببینین.
لە هەمووی ناخۆشتر بیرم لە کۆمپیوتەرەکەم دەکردەوە کە پاسوردی هەیە و ئەبە کە بتوانێت ئەو پاسوردە درێژە بیست و هەشت پیت و ژمارەیە بشکێنێت و هەموو ئەو وێنە حەرام و ناحەڵاڵانە بکاتەوە، بتوانێت ئەو نامە نهێنیانە بدزێتەوە کە بەدرێژایی تەمەنم کۆمکردونەتەوە و تاکە سەرمایەی منن. بە بیانییەکەی دەرگاکەیان لەکردمەوە و لاشەکەیان بردم، ڕووتیان کردمەوە و پاك شۆردیانم، جلی پاکیان لەبەرکردم و خستیانمە ناو سندوقێکی پاکی جوان کە قوماشێکی سەتەنی ڕەنگ شەکەری ناوەکەی رازاندبوو.

سەری سندوقەکەیان بە کراوەیی هێشتەوە و خستیانمە سەر مێزێك و بەجێیان هێشتم. دوای چەند کاتژمێرێك بینیم هەردوو مناڵەکەم و دووسێ هاوڕێی هەرە نزیکم بە شین و شەپۆڵ خۆیانکرد بە قاوشەکەدا. زەر بە کەپە دەگریان، هەستم کرد مەرگ زۆمێکی گەورەی لەکردم کە لەو خۆشەویستانەی کردم.سەریان داپۆشیم و لەناو شین و شەپۆڵی هاوڕێیاندا بردیانم بۆ سەرقەبرانێك، لەوێ ئەو چاڵەی کە قەراربوو تەمبکەن ئامادەکرابوو، بە سندوقەکەوە شۆڕیان کردمەوە و دەستیان کرد بە پڕکردنەوەی چاڵەکە تا تەواو قۆپاتیان کرد، وەك هەموو جارێك لاشەی مردوو جەدەهەرەت، بەجێیان هێشتم و یەکی چنگێ

یادگاریان لەگەڵ خۆیان برد و هێشتن.

ئیتر ئەو من لەژێر خاکدام و بەدەنم تەواو سستە و توانای جووڵەم نییە بەڵام گیانم ئیش دەکات، بیرم کردەوە گیانم لە بەدەنم جیا بکەمەوە سەیرم کرد زۆر ئاسانە نەك تەنانەت ئەو بەکو دەشتوانم بفڕم. ئای لەو خۆشییە، بیرمە جارجار لەخودا دەفڕیم، خۆشی خۆکە و وێنەکانی هەر لە مەشمکدا مابوون. لە شەقڵەی باڵم دا و لە قەبر خۆم دەربازکرد وهاتمەوە دەرەوە. دنیا شەو بوو، بەسەر شارەکەدا چەند جارێك فڕم لەداو دواتر بیرم کردەوە وەك ئەوەی دەتوانم بفڕم بە نێچم بە ئاسمان و لەوەوە بە دەرەوەی زەوی، بە نەگەڕم بە ئەو بەهەشت و دۆزەخی بەزیندوەتی مەشکی منیان پێ بردبوو.

سەیرم کرد هیچ قورسە نییە، بەکو زۆر ئاسانە، ناچار ئەبە لاسایی سەپرمان بکەمەوە و ملی ڕێگەم گرت و بەچەند چرکەیەك زەویم لەدوای خەمەوە بەجێهێشت. لەگەڵ مندا هەرخەڵك بوو سەفەری دەکرد و بەو ڕێگایەوە بوون، بەهەزارەها زەویان بەجێدەهێشت و هەموویان بەرەو شوێنێك دەگەڕێشتن، تومەس بە هەر شوێنێك بچیت بەشی خۆی قەرەباغی و گەڵاوێژی لێیە. ژنەکی بەتەمەنی ئەم ئەوروپایەی لای خەمان بەلامدا ڕەتبوو، سەاووم لێی کردو وتم ها باجی بە کوە ملت ناوە، وتی ئەچم بۆ لای عیسا (یەسوس) گیان خوا دەست بەبایەوە بگرێت، ئەمە خۆشترین چرکەی مەژووی منە.

گەشتمە شوێنی مەبەست، وەك بەڵێت ئەستێرەیەکی زۆر گەورە بوو، ڕەنگ عەینەن ئەرەبوو. وەك فزولیەتی خەم لە قەرەباغترین شوێن کە ئاپورەی خەڵکەکەی لە بوو نیشتمەوە. ئەنواع و ئەشکاڵ خەڵکی جۆراوجۆرم بینی، سپی، ڕەش، گەنم ڕەنگ، زەرد و سور...مەپرسە، هەریەکە لە شوێنکەوە مردبوون. لەپێ بوو بە گەڵاوێژ و هاتوهاوار وتیان ئەرەبەدین خوا هەڵات.منیش زیاتر نزیکبووموە لە قەرەبقاغیەکە بینیم خوا لەسەر عەرەبانێك دانیشتوە، پیر، سەروێشی سپی، جەماعەتکی لەگەڵدایە.

بەهەزار پاڕەپستە خەم گەیاندە لای، وتم: ئەمە تێی چنیت؟ وتی: "هەڵاڵا؟" وتم: ئەڵێم چنیت؟ وتی: "هەڵاڵا؟" تومەس فەقیرە گوێی گرانە، سێ بارەم لێکردەوە ئەمجارە بەهاوارەوە وتم: ئەڵێم جاوت چنە؟ وتی: "باشم... تۆ کێیت؟" وتم: ئای تەحیو دەشاو بە گونت، ئەڵێی نامناسیتەوە؟ وتی: "چاوکانم کز بون ناتناسمەوە". وتم: عومەرم عومەرم! وتی: "کام عومەر، کوێی خەتاب

نەیت؟" وتم: ماڵت بەقوربانت گیرێت ئەو هەزار ساڵ پێش من مردوە. وتی: "ئەی کام عومەر؟" وتم: عومەری خەتات، عومەری مام ئەحمەد! وتی: "ئەرزل، ئێستا ئەزانم کێیت! ئای ژنانی گاڵتەجاڕ دەعیان لێکردیت، ئەو پێنج پشیلەیەی کە خنکاندتن، ئەو هەموو چۆلەکانەی هەر لەنیەتی چەقە ملت لێکردنەوە، ئەو هەزاران بەقەی کە لە چاگەی شێخ ئەزانە دەتکوشتن، ئەو هەموو زەردەواڵە و زەردەزیە نگبەتانەی داد و بێدادیان بوە بەدەستەوە، هەموو ئەژدەهاکانیانت دەشەوان.

هەموو شکاتیان هەیە لەسەرت". تەزەك وەستا و وتی: "تە زەر موزیە بوویت". وتم: نا خوا گیان ئیشی باشیشم هەیە. وتی: "کارەکەر، باشیەکەت ئەویە مردیت و خەڵك نەجاتی بوو لەدەستت". وتم" باشە تەش سەرت لەخەڵك تێکداوە، کەمەڵك پێغەمبەرت ناردوە و یەکی کتێبەکت داوەتە دەستیان هیچیان لەهیچ ناچن، کتێبەکانیشت پێن لە قسەی هەڵەق و مەڵەق و خەڵك هاندەدەن یەکتری بکوژن. وتی: بە ئەقە مەبە، من کەسم نناردوە، ئەوانە خەیان کردوە بە نەردراوی من، دەستیشیان خەش بێت، ئەوەی کەریش بەواتان پێیان کردوون، منیش لەداخی کەرێتی ئەوە یەکی بەهەشتەکم بە دروستکردون لەرە.

وتم: ئێستا چی؟ بە کوم دەنەریت؟ وتی بەکەیفی خەت ئەوە سە بەهەشت و چەند خوردەیەك هەن لەو خوارەوە لەیان هەبژێرە! ئەوە بەهەشتەکەی موسا و ئەولاتر بەهەشتەکەی عیسا و ئەمەی بەردەم خەشمان بەهەشتەکەی حەمەیە! ئەگەر گوە لە منیش بگریت بە هیچیان ناچیت. وتم: یانی چوون بە بەهەشت و دۆزەخ ئیختیاریە و لەسەر ئەجر و پاداشت و عیقاب داتنناوە وەکو ئەوەی ئەوان بە خەکیان فەردەکرد؟ وتی: "نا نا ئاوا نییە، پەمنەوتیت ئەوانە فەبازبوون و فەیان لە ئەوە کردوە! بە کوە پێتخەش بە". تەزەك خەیاەم ئاحەتتر بوو، پەموت: دەك ماڵت ئاوا بێت.

لە دەی خەمدا وتم: با سەرەك بدەم لە بەهەشتی جوکان بزانم چی باسە، دووەیشم لەوەی جگەم بکەنەوە چونکە من جوو نیم و هەمیشەش خەنەگری ئیسرائیل بووم، ئە خە تازە قابیلە جارەکی ترم بکوژن؟ کاوەکی پێنج فلسیم کردە سەرو خەم کرد بە بەهەشتی جوکاندا، هەریەکەم ەاژ خەریك بوو دەم بتەقێت، بەهەشتەکی ناخەش، سەریان کردوە بەناو یەکدا، چارەی یەك کەسی تریان ناوێت خەیان نەبێت. ئەوارەکەی لە چایخانەیەك دانیشتبووم، کابرایەکی ەشپەستی جوو هاتەلامەوە و بە ترس و لەرزەکەوە سڵاوەکی کرد.
ئە منیش خوا خوام بوو کەسەك قسەم لەگەە بکات، زەر بگەرمی وەامی

سڵامەکەییم دایەوە و وتم: فەرموو چایەك بخەرەوە. کابرا کەمێ سەری سوڕما بەدەخشیەوە داوەتەکەی قبوڵ کرد. بەزەردەخەنەیەکەوە وتی: "تۆ جوویەکی زۆر میهرەبانیت لەوانی تر ناچیت!" وتم: مەبەستت چییە؟ وتی: "کاکە لەوەتەی مردووم و هاتووەتە بەهەشت کەس سڵاوی لێنەکردووم، ئێستا بەم دەرکەوتوە کە ئەم جولەکانە زۆر ڕێگەزپەرستن و چاڕەی جوە ڕەشپێستەکانیان ناوێت.

ئەمە خەڵکانێکی زۆرین لەڕەو لە گەتیەکدا ژیان دەکەین، نە تەکەڵەمان دەبن و نە تەکەڵیان دەبین، لەوەش ناخۆشتر ئەوەیە کە ناتوانین ئەڕەی بەجێ بهێڵین، لەوەش ناچێت حاڵمان لە بەهەشتی موسوڵمانەکان و مەسیحییەکان باشتر بێت. بەیەکی سەری خەمان کز گرتوە و وردەوردە ژیان دەکەین، بەشکم بە خەیاڵی خوادا بێت شتێك لەم وەزعە بگۆڕێت." جوان جوان گوڵم بەی شل کردبوو، بەڵام لام باش نەبوو کە بزانێت من جوو نیم. وتم: ئەی لەگەڵ خوا یان جەماعەتەکەی گلەییەك، شکاتێکتان نەکردوە تا بەو شێوەیە ژیانتان نەچێتە پێشەوە؟ وتی: "ئەوە تۆ دەڵێی چی کاکە؟! خوا هیچی بەدەست نییە و پیربوە و هەموو شتێکی بەدەست دەستوپێوەندەکەیەوەیەتی، ئەوانیش لە بینی خەیاندا بەشیانکردوە و دەنگەکیشمان لەبەرزبێتوە شەقکاریمان دەکەن.

باوەڕ بکە ئەوەندە چەقاوەسوو بوون و چاویان سوور بوە، لەوانەیە خواش قسە بکات لە پێستەکەی لایبەرن.زۆر دەم پێی سوتا، ماڵئاواییم لێکرد و بەجێمهێشت. خەریك بوو دەم دەتەقی لەم شوێنە. هاواری کاردارێکی ئەو ناوەم کرد، وتم: وەرە لێرە دەرمکە حەزم لێرە نییە. وتی: "بە تۆ جوو نیت؟" وتم: نا کاکە من جوو نیم و بەهەڕە ئەم کەوتۆتە ئێرە. وتی: "بەچیدا بزانم جوو نیت؟" وتم: وەرە سەیرکە نە بیجامەی خەتخەتم لەبەردایە و نە سەگەشکەشم هی جوەکانە. وتی: "دەی باشە بە کوە دەچیت؟" وتم: بمبە بە بەهەشتی مەسیحییەکان.

باش بوو سواری کەڵی خەی کردم و بردمی بە بەهەشتی مەسیحییەکان.ئەم بەهەشتیان شوێنکی کەمێك جیاوازتر بوو بەڵام خۆشتر نەبوو. داروبەرد کرابوو بە کانیسە، بەهەق و ناهەق زەنگیان لێدەدا، خەریك بوو سەرم دەتەقی. لە دەی خەمدا وتم: چیمکرد بەخەم. دەگەشتم و داغە لێیدابووم لەپە سەرنجی ئیزەکی درێژم دا کە سەروبنی نەبوو، هەمووی ژن بوون، تەزە دەم خۆش بوو. لەتەکیاندا ڕەم کرد، بەم دەرکەوت ئەمانە ئەو ڕاهیبە ژنانن کە خەیان هەگرتوە حەزرەتی مەسیح تەماوکیان لە هەگرێت، ئێستا ئاوا گەشتوونەتە جێگەی مەبەست و سەریان گرتوە بە مەسیح گیان.

جەنابیشی تا دانیەکیان لە دەسەلمێنێت بە مەزاجی خۆی سەد دانیان ئایەخ دەکات. کە نزیك بوومەوە لەسەری ڕیزەکە بینیم مەسیح دشداشەکەی کردوە بەدەمیدا و پێنج شش لەو راهیبە ژنانەی هەبەزاردوە و ڕیزیکردوون لەم دەری دەهێنێت دەیکا بەوەی تێنیشتیدا، قیژەی ئەو کچانە لەگەڵ زەنگی کڵیسەکان هەموو بەهەشتەکەی پەکردوە. چوومەلایەوە وتم: خوا قووەتت با، یارمەتیت ناوێت؟ هەر ئەوەندە کفرم کرد لەپە دوو موساعیدگانی تێنگە ئەستوور ئەملا و ئەولایان لێگرتم و هەر بگوە بەرزیان کردمەوەو بردمیانە ئەولاوە. وتیان: "بە تەربییەت چێن لە بەرامبەر مەسیحا ئاوا جورئەت دەکەیت قسە بکەیت؟" وتم: کاکە عەفوو بمبورن من بەهەڵە هاتووم بە ئەرە! وتیان: "بە جەنابت مەسیحی نیت؟" یەکسەر لە ترسا و لە ناچاریدا بە ئەوەی نەجاتم بێت هەر لەویا دەرپەکەم بە داکەند و وتم: وەرە سەیرکە، ئەبینیت من خەتەنە کراوم.

هەستی کرد تەزە بەناموسانە جوابی دەدەموە منیش نەر بوومەوە و وتم: نە مەسیحیم و نە حەزیش دەکەم یەك دەقە لەرە بمەنمەوە، هووی بابی بابتان هێش بێت دەستی سەلاحەدینتان لەسەر درێژتر بێت، لە پەکا کارمەندەك هات، وتی کەواتە وەرە سەر پشتم بە شوێنکی باشت دەبەم، نەمکردە نامەردی سوار بووم، جا لەم بەهشتانە خەشترین شت سواربوونی کەڵە، باوەڕ بکەن هیچ لەوە خەشتر نییە. تومەس ئەمبا بە خانەکەی حەمە! کە گەشتمە ئەوە سەیر دەکەم بەهەشتی ئیسلام بەش بەش کراوە بە بەشی شیعە و بەشی سوننە و ئەمانە لەوەش خەریکی شەڕ و فەرتەنن و دانوویان بەیەکەوە ناکوێت.

بە مەبەستی پەشگرتن بە شەڕ و ئازاوە، کارمەندەکان بەهەشتەکیان بە کردوون بە دوو بەشی سەرکیەوە و پەیەوکەرانی ئەم دوو مەزهەبیان بە پەی ناوو ئینتیما بەش کردوە بەسەر ئەو دووبەشدا. هەردوو بەشەکە بە تەلی دەکاوی و هەزارەها کەماندە جیاکردەتەوە و پاسەوانی دەکرێت. لەدەرگای بەهەشتەکەوە وتیان: "جەنابت سونەیت یان شیعە؟" زەر تووڕە بووم وتم: باشە کوەرن؟ ئەبوایە هەر بەناوەکەمدا بتانزانیبایە هەی نەخوێندەوارینە. یەکە لە پاسەوانەکان بە چرپە بە هاوڕێکەی وت: "ئاست دەکات ئەم هەتیوە ناوی عومەرە، یانی سوونیە! بیکە بە بەری سوننەکاندا با نەجاتمان بێت!" ئەوبوو کرامە بەڕی سوننەکان.

بەهەشتی ئیسلام پر بوو لە تاوانبار و پیاوکوژ، پە بوو لەو شێخ و ئیسحابە و مەلایانەی کە فتوای غەزاو داگیرکردن و تاڵانیکردنی وڵاتیان دەردەکرد، ئەو جەنگاوەرانەی خودا کە سەری منان و ژن و

پیرو گەنجیان لە ژێر ناوی ئەتاهو ئەکبەردا پەیدابوو. پێبوون لەو حاجیانەی لە کاتی حەساردا نرخی شتومەکەکانیان سێ قات کردبوو. ئەو مەلایانەی کە فتوای بەردەبارانی ژنانیان زەرکردبوو، ئەو هەزارها داعیشەی کە هەستان بە سێبەی کچە شەنگالییەکانمان. بەهەشت شوێنی ئەمانەیە و من لە غەریبیدا وا خەریکە جارێکی تر دەمرم‌ەوە. لە دەی خەمدا وتم جا خۆ من لەبەر هەموو ئەژدیهاکی ئەمانە ببینم، ئەوێ ئیتر هەبەم بچمە دۆزەخ باشترە.

بەهەشت شوێنی گانگانێن بوو، حەری داماو هەر بە ئاسمانەوە لەی دەپەڕین. بەهەر شوێنکدا دەیشتیت هەر عەمامە بەسەر بوو، هەر داعش بوو، کەری دەرهێنابوو خەریکی گان بوو. لەسەر درەخت، لە کەنار رووبار، لەناو ماڵ، لە سەربان لەبن دیوار، عەشامەت هەموویان خەریکی گان بوون، خەڵك ئیش وکاری نەبوو گانکردن نەبێت. عەینەن سەیری فیلمی پەنەبکەیت، ئەوها بوو. بزەییم بەو حەریانەدا دەهاتەوە کە ئیسراحەتیان لەبەر بابوو، هەندە جار بەدووان خەریکی دانەیەك بوون.

ئەی ئەو هەموو غولامە داماوە بە نایەیت، باوەڕ بکە لە تاو ئازار لەسەر قن خەیان پە نەدەگیرا. لە داخی ئەوێش ئازاری سەرکە لەی دامەوە، ئومێدم دەخواست جەهەتیەکی تر لەمدا و ئەمجارەیان هەڵنەسمەوە. لە کەنار روبارەکدا دانیشتم. لەپە حەریەکی باڵا بەرزی جوان هاتە تەنیشتمەوە! سڵاوی کرد، منیش زەردەخەنەیەکم بۆی کرد و هیچم نەوت. ئەوێ عادەتی من نەبوو جوان ببینم و بەدگن بم! کەچی ئەو دەستی پەکرد و وتی: "ناوت چییە؟" وتم: عولە. وتی: "ناوەکەت زۆر خۆشە!" هاهاهاها قاقا پەکەنیم، وتم: کچە خۆشی چی ووی بابی ئەو مەلایە ئیش بەت بانگی دا بە گومە.

پەکەنی. وتم: ئەی تە ناوت چییە؟ بە نازەکەوە وتی: "زوموروود!" مەسیقای دەنگی تەکەڕ بوو لەگەڵ سەوزایی چاوەکانی و ناسکی زەردەخەنەکەی، بەهەرسەکیان ئەسیریان کردم. دەستیم گرت و وتم: تە زۆر جوان و میهرەبانیت دەکرێت هاوەڵم بیت؟ وتی: "تە دیارە لەو شەروا پیسانە ناچیت کە پەلامارمان دەدەن و بابە بزییانە و زەرجار بابە ویستی خەمان لاقەمان دەکەن، تە زۆر ئارام و کوەکی باش دیاریت." وتم: من نامەوێت وەك ئەوان بم، لە ژیانیشمدا وەك ئەمانە نەبووم، بە پێچەوانەوە لەدەست ئەمانە هەڵهاتم.

باوەشکی گەرمی پیاکردم و وتی: "ئەگەر تە بتەوێت من هی تەم و نایەڵم کەسی تر توخنم بکەوێت." لەیەك چرکەدا ئارامیکی پە لە

میهربانی بە گیانماهات و سەرئێشکەی لە بیربردەوە، بەڵام پێم وت: ناتە هیخەت بێ، هیکەس مەبە. منیش هیخەم دەبم و هیکەس نابم. دەستیم گرت و هەردووکمان بەڵێنکەوتین و ماڵکمان کرد بە ماڵی هەردووکمان. لەو ساتەوە من عاشقی زومورد بووم، ئەو کچێکی قژقەترانی چاو سەوز بوو، نیگاکانی پەبوون لە سەز، لە بەرائەت و لە عیشوەی خانمکی ئەفسوناوی. بەجگە لە زومورد دەم بەهیچی ترو کەسی تر خێش نەبوو، ئەو بەهەشت و ئاسمان و خودای من بوو، بەڵام هەردووکمان ناڕەحەت بووین لە بوونمان لەبەهەشت.
دواجار بەیارمان دا هەردووکمان باربکەین بە دەزگ. باشترین ڕێگە ئەوە بوو کە گەڕەکێك بنێینەوە و وایان لێبکەین کە دەرمانبکەن لەو بەهەشتە نەعلەتیە. بەیانییەکیان هەستاین و لە باڵکەنی ماڵکەمانەوە دەستمان کرد بە کفر کردن، بەداروبەردی خوا و پێغەمبەردا هاتینەخوارەوە. لە پڕ ماڵکەمان پەبوو لە جەندرمەی ێیش درژ و ناشیرین، هەردوکمانیان باڵبەست کردو بردینیان بە لای دەرجەدارێکی نەجمەدار، دیاربوو ئەمیر بوو. بەیاریدا کە هەردووکمان لەبەهەشت دەربکەن و ڕەوانەی دەزگمان بکەن. زەرمان پەخێش بوو، ئیمزامان کرد و هەردووکمانیان لەبەهەشت کردە دەرەوە.

ئەمە لە خێشیدا خانی بووبووین، دەزگ لەلامان گرنگ نەبوو، گرنگ ئەوە بوو کە بەیەکەوەین.دەرگای دەزگیان لەکردینەوە! ئەمە چاوەڕوانی ئاگر و گەرمی دەزگمان دەکرد، کەچی بە هیچ شێوەیەك وا نەبوو. دەزگ، ئەوەنەبوو کە لە کتێبە ئاسمانییەکاندا باس کرابوو کە شوێنکەوتە بە سوتاندنی ئەوانەی کەسەرپێچی و دژایەتی خودا دەکەن. بەڵکو شوێنکەی ئێجگار ئارام، پە لە جوانی سروشت و ئاو و هەواکێشی ئێجگار سازگار بوو. دەزگ پەبوو لە خەڵکی جوان، بەحورمەت، ژیر و کامە، پە بوو لە زانا و فەیلەسوف، پە بوو لە میوزیك، لە شانە، لە هەڵسوانی ئەدەبی و فیکری و هونەری.

دەزگ شوێنك بوو کە خەڵکەکەی ئاسایی و بەسادەیی دەژیان، خەڵك سەاویان لەیەك دەکرد و کینە و بوغز لەوە نەبوو. دەزگ بەنی گوێی لەدەهات. من و زومورد واقمان وەمابوو، نەماندەزانی ئەمە خەوە یان حەقیقەت. هەر کە گەشتینە ئەوە، بە میوزیکەوە پێشوازیان لەکردین، خانوویەکی بچکۆلەی دەگەورەیان دایە کە دەیەوانی بەسەر دەریایەکی چاو سەوزی بە ئەوبەردا. پێیان وتین: "ئەمە ئیتر دوا مەنزلگەی ئەوەیە، لەرە، ەق نابینن، بەرهەم بە هەموانە و مرۆڤکانی ئەرە هەموو بەیەکەوە بە یەکسانی ژیان دەکەین و کەس لە ژیانی کەسی تردا خەی هەناقورتێنێت. بەخەربەن بە خەشترین دەزگ.

٢٣/٧/٢٠١٨ .

کە بومەلەرزە دێت، مولحید بەدەم هاوار و هانا بۆ خودا ەا دێکات … کارا فاتیح

یەکێك لەو بۆگۆ و دەخۆشیانەی ئیماندار بە قایمیی ئیمانەکەی بە خوداوەندی خۆی دەیهێنێتەوە، ئەوەیە گوایە ئەوانەی بەوایان بە خودا نییە، لە کاتی تەنگانە و مەترسیدا جگە لە خوداوەند هیچی تر نییە هانای بۆ بهێنن و مولحیدان هەمیشە لە کاتی لەقەومانیاندا، بە تایبەت لە کاتی بومەلەرزەدا بەدەم هاوار و هاناوە بۆ خودا ەا دەکەن و ئەوە لە بیر دەکەن کە ئەوان پێشتر لافی بەباوەڕییان لە دەدات و گاڵتەیان بە توانای خودا دەهات و بگرە بەوایشیان پێی نەبوو. بە چاوپۆشین لەوەی شەبەقی بئیمانیی ئەوانی تر بکرێتە بۆگەی بەهەزیی ئیمانداری، ئەوە خۆی بۆگەی بوونی شەبەقە لە ئیماندارێدا. بەهەزی، خۆی پایە و بنەمای خۆی هەیە و چاوەڕێی بەپایەیی و بەبنەمایی ئەوانی تر ناکات، ەاستیبوونی باوەڕەك لە سەر بنەمای ەاستینەبوونی باوەڕەکی تر ەانەوستاوە، هاوکات ئەم دەخێش کە مولحیدان و بەباوەڕان لە کاتی تەنگانەدا هانا بۆ خودا دەبەن، خوێندنەوە و شیکار هەڵدەگرێت، بۆیە لێرەدا بۆ تایبەت دەمانەوێت لە دەخی بوومەلەرزە بدوێین.

لە سادەترین نیگای زانستیدا، بومەلەرزە کارەساتێکی سروشتییە لە جووڵانەوەی چینەکانی خوارەوەی زەوی و بڕیککەوتن و لێکخشانەدنیان، کە وەك هەر مادەیەکی تری گەردوون بەردەوام لە جووڵەدان، دەتە ئاراوە، بەرزی و نزمیی پلەکەی، ئاستی کاریگەرییەکەی بە سەر زەوی دیاری دەکات، لە پلە زەر نزمەکاندا زەر جار مرۆڤ هەستی پێ ناکات، لە پلە مامناوەندییەکاندا دەخی ترس و دەڵەاوکێ دروست دەکات، لە پلەی بەرزیشدا بوومەلەرزە کارەسات و ناهەمواتی و وێرانی و مەرگ دەهێنێت، بوومەلەرزە هەندە جار لە چەقی دەریا و بیابانەکان ەوو دەدات و هەندە جاریش لە ئاوەدانی و شوێنی

ژیانی مرۆڤ، گەی زەمین هەندێکی کەوتوونەتە سەر هەڵەی بوومەلەرزە، لەوانەش وەک تانی عەرەبی و ئێران، کە چەندین جار بوومەلەرزە تێیاندا ڕووی داوە و چەندین کارەساتی خوێقاندوە و گەلێ ناوچەی خاپوور کردوە، هەندێ لە وەک تانی جیهانیش نەکەوتوونەتە سەر ئەو هەڵە و لەو ڕووە سەلامەت و ئارامن.

تا ئێم ساتەی پێشکەوتن و زانست، مرۆڤ لە ئاست بوومەلەرزەدا، توانای ڕووبەڕووبوونەوەی گەلانێکی زۆر بە سەردا نەهاتوە، جگە لە هەندە نیشانەیی و هەندە حاڵەتی فریاگوزاری، ئەویش دوا ڕووداوی کارەساتەکە، ئەستایش بە مرۆڤ بوومەلەرزە ڕووداوێکی لە ناکاو، پێشبینینەکراو و تا ڕادەیەك بە تایبەت بە زەرینەی خۆکی وەک تانی دواکەوتوو و هەژار خەبەئامادەنەکراوە، لە چرکەساتی بوومەلەرزەدا مرۆڤ هەمان مرۆڤی سەردەتاییی ناو ئێشکەوت و شاخەکانە کە وەك گیاندارێکی سروشتی مامەڵەیکی سروشتییانە لەگەڵ ژیاندا دەکات، لە چرکەساتی بوومەلەرزەی مەترسیداردا، زانست و توانای عەقڵی و کەلتوور و شارستانیەت و هیچ داهێنانێکی تر، زۆر کەمك بە مرۆڤ ناکەن و مرۆڤ وەك گیاندارێکی ڕووتی بەدەستەاتی سروشت دەبەستە نەچیر، بۆیە هەر هەندەی پێ دەکرێت هەڵبەت و غەریزەی مانەوە بەرەو خۆپاراستن پاڵی پێوە بنێت، ئەگەر چی پێشکەوتن و داهێنانکانی لەم کاتەدا دەبنە بەڵا بۆی، وەک باڵەخانە و بینا چەند نهەمییەکان.

لە سادەترین نیگای فیلەسووفانی مەتریالیستیشدا، دین بەرهەمی هۆشیاریی مرۆڤی سەردەتایی بووە لە سەر گەردوون و ژیان و مردنی خۆی، چەمکی خودا بەرهەمی سەردەمی ئوستووریی مرۆڤ بوە لە بیرکردنەوەی لە ژیان و بوون، بە تایبەت لەو چرکەساتانەدا سەری هەڵداوە، کە مرۆڤ لە بەرانبەر هەڕەزی دەڤەڕانەی سروشت و کارەساتەکانیدا بە دەستەات و بە چەکی ڕووبەڕووبوونەوە و بە تەفسیر و لێکدانەوە بوە و توانای تێگەیشتنی لێیان نەبوە، لە لایەکی ترەوە بە بەچوونی هیگە مرۆڤ گەر سروشتی بیر کاتەوە و ژیان و دەوروبەر هەبسەنگێنێت، ئەوا میتافیزیکییانە بیر دەکاتەوە، ئەوجا بە پێی قەناغەکانی بیری مرۆڤ و پێشکەوتنی هۆشیاری، دین و خودا و چەمکە میتافیزیکییەکانی تر گەلانکاریی زۆریان بە سەردا هاتوە، دین وەك سیستەمك بە دەکخستنی ژیانی مرۆڤ و پرسەی بەکەمەایەتیبوون خۆی پێشکەش کردوە، چەندین نوێنەر وەك پێیامهێن خۆیان ناساندوە، چەمکی خودایش گەلانی بە سەردا هاتوە و لە فرەخودایییەوە بەرەو تاکخودایی، لە فرەخودایی (خوداوەندی خەر، خوداوەندی شەڕ و… هتد) بەرەو خودای تاك و تەنهای هەموشتزان و

خاوەن توانای بەسنوور گومانکاریی بە سەردا هاتوە، ئینگلس لەم ڕوانگەیەوە بەردەوام پەداگریی لە سەر سروشتی مێژوویی- کۆمەڵایەتیی ئایین دەکاتەوە، پێی وایە ئایین بەگوێرەی تێپەڕبوونی مێژوو و گۆڕانی کۆمەڵگا ئاوێتەی گومانی بە سەر هاتوە. لەم نێوەدا دەپرسین ئەی مولحید کێیە؟ ئەگەر چی پرسیارێکی ئاسانە، بەڵام لەڕدا هەر دیسان پێناچێ نیگا سادەکان دەبینن، مولحید کەسێکە باوەڕی ئایینی نییە دەکاتەوە، هەموو ئەو بڕوا و ئەرگومێنتانەی بە بوونی خواوەندێك کە دەسەڵاتی بەسنووری هەبێت و خالقی تەواوی گەردوون و ژیان بێت، پوچەڵ دەکاتەوە. مولحید هەوڵ دەدات لە بیرکردنەوە و تێنانێت لە دەربڕینیشدا، چەمکی خودا لە سەری زمانی بسڕێتەوە، هەنگیشە بیەوێت بە بڕوا و ووتنکردنەوە و پەیوەری زانست، ئەوانی تری وا لە بکات و تێیان بگەیەنێت، لە مێژووی مرۆڤ و کەوندا دەسەڵاتی خودا دیار نییە و تێنانێت زۆرێك کاریگەریی لە سەر ژیانی مرۆڤ نییە و ئەوە مرۆڤ خۆیەتی بە پێی هەشیاریی خۆی لە بەدەسەڵاتی و نەزانینیی بە تێگەیشتن لە سروشت و دیاردەکانی، لە ژیان و ئاڕاستەکانی چەمکی خودای داهێناوە و دینی کردوە بە سیستمێك بە ژیان و بیرکردنەوەی. کە ئەمە سروشتی کەسێکی مولحیدە و سیمای سەرکێیەتی، دەپرسین بۆچی لە چرکەساتی تێنگانە و بە تایبەت لە کاتی ووداني بومەلەرزەدا، ئەوەی بە خورافیی دەزانی، دەبێتەوە بەشێك لە کارەکتەری و ئەوەی دەیویست لە سەر زمان و زەینی ئاسەواری نەهێشت، لەو لەحزەیەدا هانای بە دەباتەوە و خودا دەبێتە تاکە چەمك کە بە بیرکردنەوە و زاریدا تێپەڕ دەبێت؟ بۆچی وشەیەکی تر نییە هانای بە بهێنێت و چەمکێکی تر نییە پەنای بە ببات؟

پێشتر گوتمان لە چرکەساتی بوومەلەرزەدا، مرۆڤ دەگەڕێتەوە سەر زەمانێك کە خاوەنی هیچ کەلتوور و زانست و شارستانیەتێك نەبوو، مرۆڤ لەو ساتەدا غەریزەی مانەوەی چالاکە و بەرەو هەڕهاتن لە مەرگی دەبات، بەڵێ مرۆڤ چ مولحید بێت یان ئیماندار، سەر بە هەر ئایینێك بێت یان نەبێت، خاوەنی هەر زانستێك بێت یان نەبێت، هەموو ئەمانە لەو ساتە بڕتاە دەبنەوە و بایەخیان نامێنێت، مرۆڤ دەگەڕێتەوە سەر بنچینە سەرەتاییەکە: بە زانست، بە کەلتوور، بە شارستانیەت و بە هیچ پشکۆتنێك لە ژیانیدا.

بە پێی ئەو دابەشکارییەی فیلەسووفی کۆمەڵایەتی، ئوگوست کۆنت، بە مێژووی مرۆڤایەتیی دەکات: سەردەمی ئوستوورەیی، سەردەمی فەلسەفی و سەردەمی زانستی لە لەحزەی ووداني بومەلەرزەدا، مرۆڤ لە هەر سەردەمێکدا بێت دەگەڕێتەوە بە سەرەتا و بە سەردەمی ئوستوورەیی، بە بیرکردنەوەی خورافی و دەربڕینی نازانستی، بەڵێ ئەو بڕوا و

دڵخۆشییەی ئیماندار بە قایمیی ئیمانەکەی بە خوداوەندی خۆی دەیهێنێتەوە، گوایە ئەوانەی بەوایان بە خودا نییە، لە کاتی تەنگانە و مەترسیدا جگە لە خوداوەند هیچی تر نییە هانای بۆ بهێنن، لە جێی خۆی نییە و بە سەرنجدانێکی کەمێك ورد دەردەکەوێت، ئەم دڵخۆشگەرییەکی بەهێزە بۆ ئەو بۆچوونەی مەتریالیستییەی پێی وابوو دین بەرهەمی هۆشیاریی مرۆڤی سەرەتاییە لە سەر گەردوون و ژیان و مردنی خۆی، ئەو بۆچوونەی پێی وابوو، چەمکی خودا بەرهەمی سەردەمی ئوستووریی مرۆڤ بوو لە بیرکردنەوەی لە ژیان و بوون، بە تایبەت لەو چرکەساتانەدا سەری هەڵداوە، کە مرۆڤ لە بەرانبەر هێزی دڕندەی سروشت و کارەساتکانیدا بە دەستەوەستان و بێچارەیی هەستووە و بە تەفسیر و لێکدانەوە بوو و توانای تێگەیشتنی لێیان نەبوو، چونکە ئەستایش لە بەرانبەر بوونلەرزە بە دەستەوەستان و بێچارەیی هەستووە، هەروەها بوونلەرزەی مەترسیدار کە یەکسەر مرۆڤ هەستووی مەرگ دەکاتەوە، واتە مرۆڤ یەك جار دەمرێت و ناتوانێت مردن ئەزموون بکات، بۆیە مرۆڤ لە ململانێی لەگەڵ مەرگدا، مەبەست لە مەرگ بە هەی بوونلەرزەوە، هەر چەند لە ناو چەندین بوونلەرزەی وێرانکەریش ژیاوە بوو بێت، هەشتا مرۆڤێکی بە ئەزموونە و ناتوانێت لەگەڵ مەرگی هابێت، ئەزموون بریتییە لە کۆکەبوونی تاقیکردنەوەکان، کۆکەبوونی ئەزموونکانیش زانست بەرهەم دەهێنێت، مرۆڤ هەرگیز ناتوانێت مەرگ تاقی بکاتەوە بیکاتە و ئەزموون بە خۆی، چونکە یەك جار دەمرێت، کەواتە بوونلەرزەی وێرانکەر تاقی ناکرێتەوە، کە تاقییش نەکرایەوە نابێتە ئەزموون بە مرۆڤ و مرۆڤ بە ئەزموون و بە زانست و بە هۆشیاری و کەلتوور و شارستانیەت و پێشکەوتن تووشی بوونلەزرە دەبێت، بۆیە ئەوەی هەستووی بوونلەرزە دەبێتەوە، مرۆڤ بە بە دەستەوەستاتییش سەرچاوەیەکی بەهێز و هەستووی سەرهەڵدانی خورافاتە، خە ئەگەر بهاتایە مرۆڤ توانای هەستووبوونەوەی هەبوایە، یان ئاستی پێشکەوتنی بەو شێوەیە بێت، کە شوێنی ژیانی هیچ پلەیەکی بوونلەرزە کاری تێ نەکات و خۆی لە مەترسییەکانی بپارێزێت، ئەو کات دڵخۆکە بە جۆرێکی تر دەبوو، کاردانەوەکانیش بە چێشنێکی جیاوار ز دەبوون.

ئەوەی ماوە قسەیەکی کورتی لە سەر بکەین، ئەوەیە، هاو کات لەگەڵ کەیف و بەندیی دەنگی مرۆڤی ئیماندار بە سەر دەخی مولحیددا، کاتێك کە بوونلەرزە دێت بەدەم هاوار و هانا بۆ خودا هاتەکات، هەر چەند خەیشی بە هەمان شێوە هاتەکات، بەگاتەجاییەوە بە مولحید، بەوە دەنگی دڵنرە گوایە بوونلەرزە پیشاندانی دەستاتی خودایە بۆ

بەباوەڕان، بەڵام هەرگیز لە خۆی ناپرسێت، ئەگەر بوومەلەرزە نیشانی دەستاتی خودا بێ بەباوەڕانە، بۆچی:
١- هەزاران و بگرە زیاتریش بوومەلەرزەی بەهێز ووە دەدەن و مرۆڤ هەستیشی پێیان ناکات، ئایا دەکرێت خودا لەو هەموو هەوانەی بێ نیشاندانی دەستاتی خۆی بێ مرۆڤ، شکست بهێنێت.

٢- بۆچی زەر جار بوومەلەرزەی بە هێز و بەهێز لەو ناوچانە ووە دەدەن کە ئاوەدانی نیین مرۆڤی لە ناژیت، وەك دەریا و زەریاکان و بیابان و… هتد، ئایا ووەدانی ئەم بومەلەرزانە نیشانی دەستاتی خودایە بە کە؟
٣- بۆچی هەندە ناوچە هەرگیز بومەلەرزە، بەتایبەت بومەلەرزەی وەرانکەری پلە بەرزی تێیدا ووە نادات و هەندە ناوچەیش زەر ووە دەدات، ئەگەر چی لەو شوێنانەی ووە دەدەن، زیاتر مەبەندی ئایینین و مرۆڤ ئیماندارن بە خودا؟
٤- بومەلەرزە چەندە ئیماندار هێندەیش بە باوەڕ دەترسێنێت، ئەگەر مرۆڤ بکوژێت، لە گیاندارانی تریش دەست ناپارێزێت، ئەگەر مەترسی بێت بە گەورە بە منداڵیش هەر وایە، جیاوازی لە نێوان ژن و پیاو، چاك و خراپ، مزگەوت و مەیخانە، نەخۆشخانە و باڵەکان، قوتابخانە و قومارخانەدا ناکات، ئیتر خودا دەیەوێت دەستاتی نیشانی کە بدات؟

بکــــــوژە جەللادەکـــــانی ڕۆژنامەنووسان کێن؟ … شووشان مستەفا و موتەیب حەسەن

نزیکەی "دەیەیەك بەسەر دوو لە قەزەونترین ئەو تاوانانەدا تێدەپەڕێت کە لەمڕووی کوردستاندا دوو پڕۆسەی ڕۆشن بەناو چەوانی دوو بنەماڵەی دەستاتداری کوردەوە. لە٢٠٠٨ سەرانی مامە حەمە کە ڕۆژنامەنووسکی ئێجگار بوێرو ئەکتیڤ بوو لەم شارەی ئەمە لەکەرکوك لەلایەنی بنەماڵەی جەلال تاڵەبانیەوە تیرۆرکرا، لەبەرئەوەی چەند ئاپرتەکێی ڕۆخنەئامێزی لەسەر یەکێتی لەمیدیاکاندا بەاوکردبوویەوە بەنیازیشبوو پەردە لابدات لەسەر چەندین نهێنی

ئابووچوانو سکاندالی چند سەرکردەیکی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان، کە چەن دەستدرێژی سەکسیان کردۆتە سەر ژنان و ئیستیغلالی دەیان قوتابی زانکۆیان کردووەو پەیوەندیشیان لەگەڵ ئافرەتە لەشفرۆشەکان هەبووە، بەڵام بەرلەوەی فریای بکاوکردنەوەی ئەم نهێنیانە بکەوێت تیرۆرکرا.

سەران بەدەنگی بەرز وتی کەبکوژەکان سەرقالی تیژکردنی تیغی خەنجەرەکانیانن بەبینی سەری من و نوکی قەڵەمەکەم. سەردەشتیش وتی: لەچەند هەڤرێ ئابردودا بەیەکەمین جار پەیان وتم، کە تەمەنت چەندی نەماوە، یان بووتی خەیان مەڕۆتی هەناسەدانم لەم شارەدا نەماوە، بەڵام نەباکم بەمردنە و نەئازاردان، لەچاوەوانی کۆتایی هاتنی مەڕۆتەکەمم، تابەدیداری بکوژەکانی خەم بگەم، دوعاش دەکەم مردنەکی تراژیدیام پێببەخشن کە شایستەی ژیانە تراژیدیاکەم بێت، بەیە ئەم قسانە دەکەم تابزانن ئەوەی ئەمە دەترسێنە بەردەوامی ئەم هەڤرگارەی ئێستایە بە نەوەیەکی داهاتوو، نەک مردنی خەمان، کاری منیش خەشبەختی بڕا بچوکەکانمە، نەک خەم، زەر بەسادەیش تاکە هەکاری نیگەرانی من لەم هەڵەشانە ئەوەیە، کەهەشتا زەر شت ماون قسەیان لەسەر بکەین و هەرئاوا بەجێیان بهێڵین، بەدبەختی ئەم دەسەڵاتە ئەوەیە، کەباکی بە مردنی نەوەکانی خێی نییە.
بەڵام تائەو شوێنەی کە ماوین دەبە قسە بکەین، لەو شوێنەش کەتەمەنمان کەتایی هات با هاوەکەم خاەکم بە دابنێ و بێتە سەر دەڵکی نوێ و سەرلەنوێ دەست پێبکاتەوە. بەڵی سەردەشت گیان ئەمەی هاوەڵ و هاوپێشت ئەوا خاەت بەدانانین و دڵی نووسش دەستپێناکەین، بەڵکو لەسەر هەمان دڵی تەو هەڵبازو باوەڵی تە بەردەوام دەبین، ئەگەرچی دەزانین هەمان چارەنوسی تەمان دەبێت. دە ساڵ لەمەوبەرو لە٢١/ ٧/ ٢٠٠٨دا هەڤرنامەنووسی چالاک سەران لەبیستویەکەمیین بەهاری تەمەنیدا بەدەستی جەللادەکانی یەکێتی لەم کەرکوکە بەبەرچاوی دایکو خوشکیەوە تیرۆرکرا.

هەشت ساڵ لەمەوبەریش لە بیست و سەهەمین بەهاری تەمەنیدا، لە 0ی ئایاردا گەنجێک کە دەسەڵاتێک هەحی لە پێنوسکەی چوو بوو، لەم هەولەڕەی کە دەسەڵاتدارانی میرنشینی زەرد سەری قسەو بنی قسەیان ئەویە کە پایتەخت شارەکی سەقامگیرەو بەقەولی خەیان مەرولە دەربازی نابێت، بەڵام سەردەشتەکەم لەبەر دەم زانکۆیدا بەبەرچاوی خەڵکەوە، بەبەرچاوی پۆلیس و ئاسایشەوە، دەڤفەندرێت. دوای هەڤرکیش بەقودرەتی قادر لە دەیان بازگەی چەو توند ئاودیو دەبێت بەرەو موسڵ. بە ئەوەی گومانەکانیش بەلایەکی تردا بڕۆن دوای

شەهید کردنی تەرمەکەی لە نزیک کۆمیتەیەکی یەکێتی فڕێدرێت. سادەترین بۆگۆش بۆ یەکلایی کردنەوەی گومانەکان بۆ لای بنەماڵەی دەسەڵاتداری بارزانی، ئەمانە بەسە کە فیشەک بە ناو دەمیەوە نراوە، ئەم دەمەی کە بە قەولی خەیان شەرەفی ئەوانی پێ لەکەدار کراوە.

جارێ هەتا ئێستا ئەمە نازانین ئەم شەرەفە چییە؟ لە کوێیە؟ ڕەنگی چۆنە؟ ئەم شەرەفەی ڕۆحی مرۆڤی قوربان دەکرێت ناتوانین نە بیبینین، نە دەستی لێدەین، نەبیدەزینەوە، داخەکەم زۆرینەی کەمەگای کوردی هەموو شەرەف و نرخی ژیانیان لەناو ئانی ژن و کچەکانیاندا ئەدەزنەوە. لای هەردوک بنەماڵەی دەسەڵاتداری جەلال تاڵەبانی و مەسعود بارزانی تەنها شەرەف خەتی سورە، نەک ڕۆحی مرۆڤ، بۆیە لەڕاستیدا شەرەف هەرچیەک بێت، زۆر لەوە بچوکترە کە مرۆڤی لەسەر بکوژرێت، بۆیە سەردەشت نەک شەرەفی کەسی لەکەدار نەکردووە، بۆکو تەنها وتی من عاشقی کچەکەی سەرکەم، ئەڕە باجی ئەم قسەیە کوشتنە؟ ئاخر ئەگەر کچەکەی ئەمە گوربوایەو سەردەشت عاشقی بوایە، ئەمە کچەکەمان پێشکەش دەکرد نەک بیکوژین.

دیارە وەک بنەماڵەی سەردەشت دەژن تەنها بۆیەک وشەش بێت، هیچ کەشێیکی کۆمەڵایەتیی نەبووە، جگە لەو بابەتەی کە بۆناونیشانی (عاشقی کچی سەرکەم) کە بۆگۆ نوێستە لەسەر تەنها ئەم بابەتە کوژرا، ئەو منداڵەی کە هەشتا لەناو بۆشکەدایەو تەنها دایەو بابە فڕ بووە، ئەگەر لەی بپرسین ئەڕە سەردەشت و کاوەو سەران کە کوشتنی، تەنها بە ئەم وەڵامە دەتە گەو وەڵامی دروستمان ئەداتەوە. ئەم پەڵە ڕۆژنامەنووسە تیرەرکراوە چەمکی موقەدەسی بنەماڵەی کاک کردەوەو ئەمەیان چرپاند بگوێی دەسەڵاتداران کە لەم وەاتەدا هیچ بنەماڵەیەک موقەدەس و مەرجەع نیە، وە کچی سەرەک خەتی سور نیە، بۆکو تیرەرو کپ کردنی دەنگی ئازاد خەتی سورە.

لەسەرەتای ڕووداوەکەی سەردەشت، خەڵکی ئازادیخوازو گەنجانی وەات و ڕۆژنامەنوسان هەموو هاواریان کرد بەدەنگ نابین، بەناڕازایەتی و خەپیشاندانی جەماوەری لەشارو شارۆچکەکانی کوردستان فشارەکی تۆندیان خستە سەر دەسەات، بەبە ئەوەی پەنجەی تەمەت بە کەس درێژ بکەن، بۆیە وەک پەندکی پێشینان هەیە دەڵێت (دار هەبێ سەگی دز دیارە) بۆیە هەر زوو بنەماڵەی بارزانی توشی قەڵەقی هاتن و هەروەک لەلایەن خەپیشاندەرانەوە ختوکە بدرێن، ئیتر لەهیکەوە پارتی توشی بەرز بۆنەوەی زەخت و شکڕە بوو. نمونەی ئەم دەسەاتو ئەم حوکمانیە لەکوێی دونیادا بوونی هەیە؟ تیرەری دەنگی ئازاد دەکات،

دواتر خۆ ئەخاتە چاوی خەڵکەوە وەک مەنتیقی پێنیە بە ئەم پرسیارگەلەی لای ئەی گشتی دروست بووە، لەمەش سیروسەمەرەتر ئەوەیە کە نەشەرم دەکات، نەحیساب بە دادگاو یاسا دەکات، نە ترسی هەیە، نە گوە دگرە، نەتەدگا، نەک هەر تەناگا بەکو بیاریداوە تەنگا.

تیرەرکردنی ئەم پەلە ڕۆژنامەنووسە، کوشتنەکی ئاسایی و تاوانکاری نەبوون، بەکو ئەوان ڕۆژنامەنوس بوون، کوشتنیشیان هەما بوو بە کوشتنی ئازادی، بۆیە ئەوان لەوە دەرچوون کەتنها کوەی بنەماڵەی خیانبن، ئەوان ئەستا موکی نیشتیمانن، موکی هەریەکەک لە ئەمەن، کەیسەکانیشیان بەنەتەوەیی کراوەو هاوکات سومبول و نازناوی ئازادیان پێبەخشراوە. بەگوەڕەی ئەم داتایەی لای من هەیە دەبڕێت: ساڵبارەت بەم پەلە شەهیدە ڕۆژنامەنووسە لەئینتەرنێتو بەدیاریکراویش لە گەگەو یوتوب یەک ملیەن دەکومەنتو ئاپڕت هەیە. ئەم شتەکی دەگمەنە لەمەژووداە، بۆیە ئەمەی ئازادیخوازان و ڕۆژنامەنوسان، ئەنجامی سیناریۆئامێزی ئەم لیژنانە ڕێت دەکەینەوە، وە هەرگیز ڕێگە بە هیچ کەسەک نادەین ئەم کەیسانە دابخات، بەکو بەکراوەیی دەمەننەوە هەتا ئەو ڕۆژەی لیژنەیەکی سەربەخۆ لەژێرچاوەندێریکی نەودەوەتی و دادگایەکی سەربەخۆ لەکەینەوەی جددییان تەدادەکرێتەوە.

سەردەشت، سەران، کاوەو ڕۆژنامەنووسانیتر بە گیانی خۆیان ئایای ئازادیان بەرز کردەوە، ئەمەش بەهەر فیداکاریەک بێت ئەم بەرزیە بەرزو بەرزتر دەهەینەوە، چونکە ئازادی بە مرۆڤ ناهێتە خوارەوە بەکو دەبێت مرۆڤ بۆی بچێتە سەرەوە. ئەمە کە ئەمە یادی هاوڕێ و هاوپیشەمان سەران دەکەینەوە، بەهەمان شێوە ڕێزدەگرین لە خەباتی ڕۆژنامەوانیی کاوەو عبدوستارو سەردەشتو دیان ڕۆژنامەنووسیتر کە پێشو پاشی ئەوان شەهید بوون، کە لەساڵی ١٩٩١وە ٢٤٦ ڕۆژنامەنووس لەعەڕاق لەسەر ئازادی ادەربڕین کوژراون، وە ئەستا کە ئەمە لەساڵی ٢٠١٨داین هەشتا سیلسیلەی کردەوە تیرەریستییەکان، ڕاندن، ئەشکەنجەدان و سوکایەتیپێکردنی ڕۆژنامەنووسان لەلایەن گشت حیزبە عەڕاقییەکانو بەدیاریکراوی لەلایەن یەکێتی و پارتییەوە بەردەوامی هەیە، کەهەموو ئەم ڕۆژنامەنووسانە قوربانی هەمان ڕێگاو هەمان دەستی ڕەشی هەرسێک دەسەڵاتی سوننی، شیعەو کوردین. بەتایبەتی بنەماڵەی دیکتاتۆری بارزانی و تاڵەبانی مژوویەکی قێزەون و تاریکیان هەیە لەکوشتنی نوسەران و دەنگە ڕەخنەگرەکان.

هیچ گومانێک نییە کەوا بکوژەکانی سەردەشت و سەران دوو دەستی دوو

جەستەو دوو بنەماڵەو یەک عەقیدەتن. تیرۆری سەردەشت ڕاستەوخۆ کردەوەکە بە فەرمانی کۆی بارزانی ئەنجامدراوەو تیرۆری کاوە گەرمیانی و سەرانیش هاوشێوەی سەردەشت لەلایەن یەکێتی نیشتیمانی کوردستانەوە ئەنجامدراون، بەتایبەتی و زۆربەدیاریکراوی لەلایەن جەللادەکانی ئەندامی مەکتەبی سیاسیی یەکێتییەوە بەناوی "مەحمود سەنگاوی" کەبەفەرمانی ئەو کاوە گەرمیانی کوژراوە. مەحمود سەنگاوی وەکو سەرکردەیەکی سەربازی چەندین هەزار چەکداری شەخسی خۆی هەیەو چەند بیرە نەوتێکی داگیرکردووە، کەسێک کەبتوانێت بیرەنەوت داگیربکات زۆر بەئاسانیش ئەتوانێت کە ڕۆژنامەنووسێک بکوژێت کەخۆی لەدەگرێت.

دواتر یەکێتی تەنانەت ئاگاداری پێشوەختەی کوشتنی سەردەشت بووەو هاوکاری بکوژانی سەردەشتیان کرد لە موسڵ. یادکردنەوەی ئەم شەهیدانەی ڕۆگای قەڵەم وەک کولتوورێک بابچەسپێ و لەهەر ساڵوگۆڕێکدا، کورزێکی کوشندەو شەرم ئامێز بە دەسەڵاتدارانی کورد. بۆیە هەموو دەسەڵاتدارانی کورد وەکو یەک هەژمار دەکەم چونکە، ئەم ئینتیفاقە سیاسییەی لەنێوان یەکێتی و پارتی کراوە کە لەپێناوی دابەشکردنی پارەوپول و دەسەڵات، وایکردووە کە لەبەرانبەریکتریداو لەئاستی تاوانی ئەوا قەزەوندا بەدەنگ بن، یەکێتی و پارتی هەندە بەخراپ باوەشیان بۆیەکا کردووە، کە قسەیەک هەیە دەڵێت جیاوازیەکانی یەکێتی و پارتی تەنها وەک کەکاکلا و بیبسی کەلا.

نووسەران بۆهاوبەشی: شووشان مستەفا و موتەلیب حەسەن/کەرکوک
mutalib_shushan_journalist@hotmail.com

مەملەکەتێک پڕ لە داهێن … شاخەوان ئەحمەد

تۆ قسەناکەیت
تۆ پێناکەنیت
تۆ ناشگریەیت

تۆ نە مرۆڤی و نە نامرۆڤ
نە وەهیمی و نە □□ح
نە خوونی و نە □استی
تۆ
بە دەستی دروستکراوی خۆت
یان جوتیارێک یان شوانێک
□□نگۆ بجوڵێیت
ترسێکی لە □اوەستاوی

تۆ
وەک نیو □□حی بەشکمان دڕژتە ناو مرۆڤ
دەستکت و دەستکمان بەدیار یادەوە لەسەر یەکدی دادەنین
چاوەک و □ویکت بەدیار خەساندنی تەنیا ییدا لەکدەکەینەوە
بە چاوکیدی پڕڕشانی و جەنگی چینەکانی مەملەکەت شدەکەین

نیو □□حکانیدیکە و دەستکانیدیکە و چاوکانیدیکە و ...
کەمێک لە زەین و بیری ئەڕە خەش ناکەن
بەڵام
ئەوان بکوژی سوودکانی دەست بریندارکانن
دەوڵەمەندکردنی قاچاغکان و
بکوژی هیواکان و
خەساندنی کڕکان و
کرمیبوونی دارکان و
ساوابوونی نەوکان و
لەناوبردنی گەنجینەی گەنجکانن و
تەمەڵکردنی زەوی

مەملەکەتێک کە تێیدا
□□ح وەهمی جەنگکانە و
ژیانێک و زەوییک و چڕێک تێیدا خوونکی بە ئازارە
برین بەشکی دانەبەاوی بردەوامی دڕوونی مامزکان و کەترکان و
مرۆڤکانە.

خوونم دەدیت نەمردبووم و داهۆ نەمابوون
سەردەمکبوو کە
ئاشتی و دیموکراسی زنجیر نەکرابوون
بن کشکەکانی □□مان و فارس و خەلافەت زیندان نەبوون
چ سەردەمانێکی درەنگبوو خودا!

خودا درەنگبوو ئەو خەونە چاوەڕوانکراوە!
باسی مردنی ئاشتی بەابوونە
شەو تاریکەکانی ستەم ەوناک ببونەوە
ترس ئاوابوو

ئەو ەاژە دورە لە خەونمدا دییاربوو کە
داهەڵە لاوازتربووون
ئاوازی مردنییان چە ببوو
ترسیان پشتگوێ خستبوو

دەربەگیان سووک کردبوون
چەکەکان گەمیان پێ دەکردن

جوتیارەکان ئەنجومەنیان دروستکردبوون
لە دواهەمین کبوونەوەدا باسیان لە کۆتایی هاتنی ترسی خەیان دەکرد
باسی بەهەست هاتنەوەی ەحی خەیان و
مرۆڤبوونی خەیان و داهاتووی خەیان دەکرد
خودا چ خەونکی دوربوو!

شاخەوان ئەحمەد

بە هەموو گەنجێک ... حەمەی مامە ئەنوەر

هاوسەرگیری بە ئەوە بکە کە بتوانی خەشت بوەت، هاوسەرگیری کەین و فرەشتن نیە ، هاوسەرگیری دروستکردنی لانیەکە کە پێویستە دوو دە بە ئارامی تێیدا بژین!

شوکردن قەناعەتە ! نەک تەرکردنی حـــــەزە مادی و مەعنەویەکان ! دەبـــە کە شوو ئەکەیت قەناعت بکەی بەنانی ەەق بە نەبوونی زیاتریش ، دەبە بزانیت تـــــە ئەوکات خاوەن ماەکیت جیاواز لە مالی باوانت !

تۆ دەبێ زۆر شت بگۆڕی و زۆر شت قبوڵ بکەیت گەر وانەکەیت تەمەنی هاوسەریت کورت دەبێت !! ـ تەنها ئاهەنگی ماڵبەین و گواستنەوە و خۆشیەکان و خۆ بە ساقەکردن مەبینە ـــ دەبێ لەبوردەیت ، میهرەبانیت ، ئارامیت ، دو هێندە و سێ هێندە بکەیت !

تۆ دەبیت بەدایک و گەورەتر دەبیت و پێ دەبیت لە مەسولیەت ، هەنگێ نەشبیت بەدایک و نابێت دنیا وێران بکەی ، ئەوەی نەبوو خودا باشتر دەزانێ …

میوانت دێت و بەمیوانیش دەچی ئەوکات وەک کەسێکی سەربەخۆیت نە لەگەڵ دایکتیت نە لەگەڵ باوکت دەبێ فێربیت دو قسەی بکەی و دو میوان بدوێنی و خواحافیزیەک و بەخێرهاتنەکی جوان بکەیت ! دەبێ دەی هاوژینەکەت ڕابگری و بەرانبەر دەستانی ئەو دەست بیت و بەرانبەر دوژمنانی ئەو دوژمن بیت ، هەز لەمیوان و کەس،وکاری ئەو بگری !

بەرگەی سەرما لەنەبوونی نەوت و بەرگەی بێ کارەبایی بگری ، تۆ لەماڵێکی گەورە دەچیتە ماڵێکی بچوکی خۆت هەنگێ ژوورێک بێت نە قەنەفە و نە تلفزیۆنی گەورە و نە سوریای لە نە بێت !تۆ دەچیتەوە خاڵی سەرەتا و لەوەوە بناغەی ماڵێکی نوێ و ژیانێکی نوێ دروست دەکەی بەخوت لەگەڵ ئەو کەسەی هەتبژاردوە ! دەبێ بوێر و ئازا و خۆڕاگربیت … تۆ گەر تەنها ئەقڵ و زەڕ و جل و ماڵت گەورەکە ماڵی باوکت خۆشترین و باشترین شوێنە نەژیانی کەس تەکدەیت و نە یاری بەخۆشت دەکەیت !!!

ئیتر بێ کۆیش هەمان شت بەڕام بێ بەرپرسیاریەتی زیاتر و ئارامگرتنی زیاتر ، کوڕ کێ زەواج دەکات دەبێت بەسەرکی ئەو نیشتیمانەی کە پڕی دەوترێ خەزان ، گەر توانای وەرگرتنی ئەو پەستەت نییە جارێ دانیشە و وەریمگرە بێ ژیانی خەڵکانی تر قوربانی کامێ نەبوونت دەکەیت ؟ !

بەیانیان ئەبێ زوتر هەڵسی ئیتر ژیانی هاوسەرت و مناڵکانت لەسەر ئارەقی نەوچاوانتە ، دەبێ ماندوو بیت وێ نابێ ماندبونی دەرەوە بهێنیتە ماڵەوە دەبێ بەشەوق و زەوقەوە بچیتەوە ماڵ ئیتر لای ئەوان تەگرنگتری لەپارو و لە پارە ! ئیتر تۆ سەرکی نابێ ماندبونت پێوە دیاربێت ـ دەبێ لە ناخۆشیەکان هیوابیت و سەختیەکانی ئەوانی تر ئاسان بکەی ، باشی تۆ باشی خەزانە دەبێ باش بیت باش !

ئیتر با بێ هەمووان ڕوون بێت زەواج پێش ئەوەی چێژ و خۆشی بێت پێش

ئەوەی پێکردنەوە بەشایيەک بێت بەرپرسیاریەتی و قوربانیدانێ، دەست پێکردنە لە سفرەوە! ھەیشتنە بەرەو ژیانێکی نوێ و جیاوازتر لە ژیانی پێشوو !!!!!.

"حەمەی مام ئەنوەر"

دەنگێك بانگم دەكات ... ستار ئەحمەد

لەدەنگی بارانا …

هەنسکی گوڵ

دیدەنیی تۆو

ورشەی گریان

کەمدەکەنەوە

کەشیعرێك لەدەما دەزێ

عەشقێك ..

لەتیلەی جوانیتا دەمنێژێ

بەرخی بوونا شەدەبمەوە

لەوێتەی دەتناسم

تۆو شیعر زامکن

لەهەناوما کاڵ نابنەوە

دەنگێك لەناخما

بانگم دەکات

دەنگەگ

شنەی باو

نیگاری تەی

بەهەناسەو

تاسەکانت گرەداوە

دەمکات بە تە

بەدەەپەو

فرمێسکی چاوەکانت و

بەهەنراوە

بەیە وشەیەك سەربەن

کەرتە شاخەك بەلادا دە

پەنجەکانم

سەراپای لەش و

جەرگ و رەحم

لەوان لەون

لەخوەنی نیشتمان و

بەنی کوژرانی تەیان لەوە دە

من تژیم لەعەشق

شەوان زیکرو فیکرت

دەمکەنە دەفەکی شەهید

تەجەللای مەرگەساتەك

بەرەو پەرستگای دەرونت

دەمخەنە باڵ

بەرز دەفەم

لەشارێکی گەڕ قەرەجا

دەبەڵ ئاڵای کۆلی خەم و

لەهەناوتا

وەاتێك لەکاغەز پێك دەهێنم

کەبیر لەدووریت دەکەمەوە

توانەوە دەمخاتە دیدەی دڵپێکەوە

نیگای باران رامدەژێنێ

نەئەوەتا لەبەتەی خوێنم دەربچی

نەڵە پێکی شیعرێکی ئاڵا

جگەی لاشەی سەربەاوم دەکەیتەوە

ستار ئەحمەد